

Florek, Marek / Sadowski, Sylwester

Sprawozdanie z prowadzonych przez Instytut Archeologii UMCS badań weryfikacyjno-sondażowych stanowisk archeologicznych na terenie planowanego zbiornika wodnego na rzece Wyżnicy w miejscowości Suchynia, pow. kraśnicki

---

Archeologia Polski Środkowowschodniej 8, 99-120

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAREK FLOREK, SYLWESTER SADOWSKI

**SPRAWOZDANIE Z PROWADZONYCH PRZEZ INSTYTUT ARCHEOLOGII UMCS
BADAŃ WERYFIKACYJNO-SONDAŻOWYCH STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH
NA TERENIE PLANOWANEGO ZBIORNIKA WODNEGO NA RZECIE WYŻNICY
W MIEJSCOWOŚCI SUCHYNIA, POW. KRAŚNICKI**

WSTĘP

Badania ratownicze na terenie planowanego zbiornika retencyjnego na rzece Wyżnica podjęto na zlecenie Urzędu Miasta w Kraśniku. Zgodnie z archeologicznymi wytycznymi konserwatorskimi Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, miały być one realizowane w dwu etapach: I – badania weryfikacyjno-sondażowe znanych stanowisk archeologicznych znajdujących się w kolizji z inwestycją, których celem było określenie ich charakteru, zasięgu, stanu zachowania substancji zabytkowej i sposobu dalszego postępowania archeologiczno-konserwatorskiego; II – wyprzedzające badania ratownicze o charakterze szerokopłaszczyznowym wybranych stanowisk. Ponadto wytyczne przewidywały objęcie prac ziemnych związanych z budową zbiornika wodnego stałymi nadzorama archeologicznymi, z możliwością ich przekształcenia w badania ratownicze.

Na obszarze planowanej budowy zbiornika na rzece Wyżnica, w granicach realizowanej w pierwszej kolejności tzw. Komory I, zewidencjonowanych było 5 stanowisk archeologicznych, w archiwum konserwatorskim w Lublinie oznaczonych jako stanowiska Suchynia 7-11, o powierzchni od 1 do ok. 50 arów, reprezentujących od jednej do czterech faz osadniczych, z przewagą osadnictwa kultury łużyckiej, z okresu średniowiecza i czasów nowożytnych (ryc. 1). Stanowiska te zostały odkryte w trakcie badań powierzchniowych prowadzonych przez Zbigniewa Wichrowskiego z Muzeum Regionalnego w Kraśniku w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski.

Badaniami sondażowo-weryfikacyjnymi (I etapem badań ratowniczych), zgodnie z zatwierdzonym przez Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków programem miano objąć wszystkie 5 stanowisk archeologicznych. Podstawową metodą rozpoznania stratygrafii, zasięgu i charakteru stanowisk miały być wykopy sondażowe, zaś ich uzupełnieniem wiercenia. W przeciwieństwie do zasad stosowanych na tzw. ba-

daniach autostradowych, przyjęto, że zarejestrowane obiekty będą już na tym etapie eksplorowane w całości, bądź – w wypadku obiektów bardzo dużych rozmiarów – przynajmniej w obrębie wykopów sondażowych, a nie jedynie dokumentowane na poziomie stropu calca.

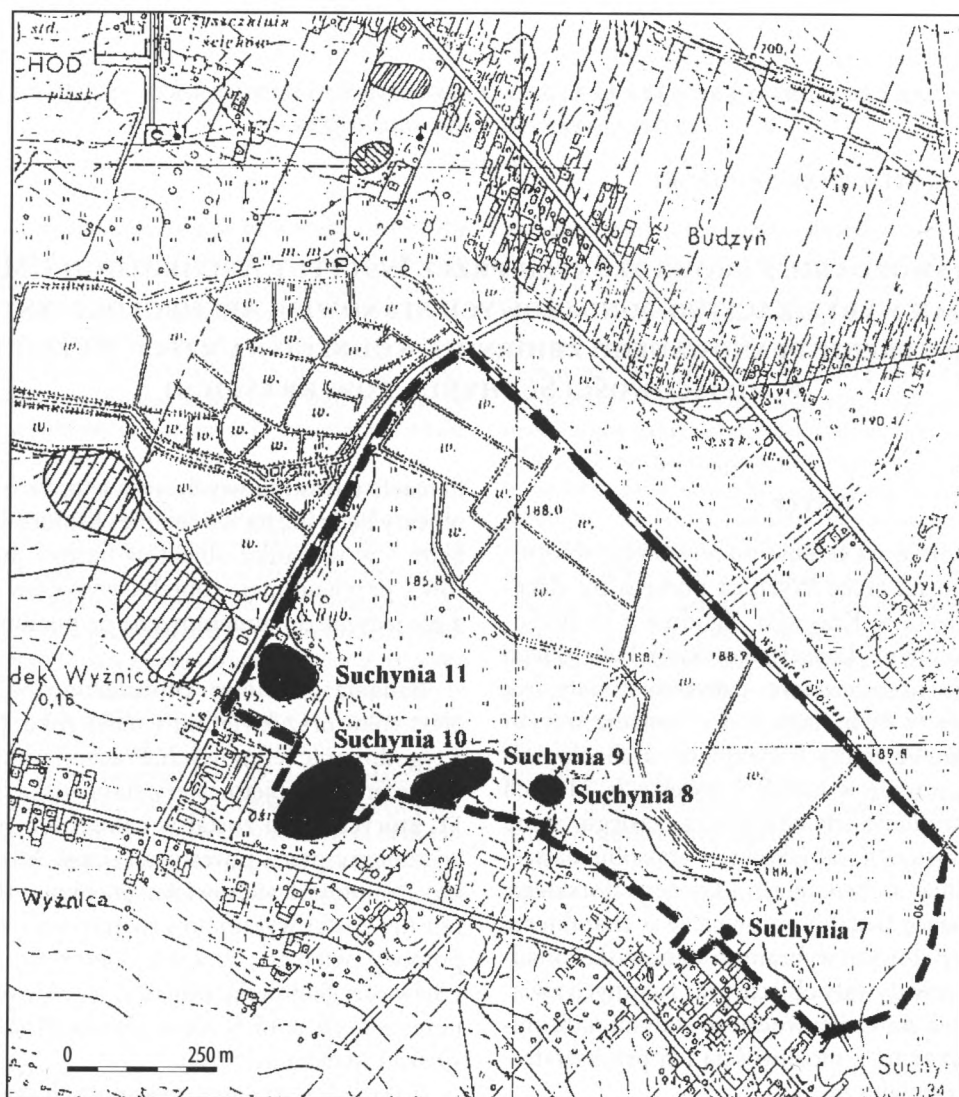
Badania terenowe prowadzono w październiku 2003 roku oraz kwietniu i maju roku 2004 – łącznie 6 tygodni prac terenowych. Pracami wykopaliskowymi i wierceniami objęto cztery stanowiska: Suchynia 7- 9, 11, których teren został w całości lub większej części wykupiony przez inwestora (Urząd Miasta w Kraśniku). Natomiast stanowisko Suchynia 10, którego teren nie został wykupiony, rozpoznano wyłącznie przy pomocy wierceń. Pracami kierowali Marek Florek i Sylwester Sadowski, ponadto na różnych ich etapach uczestniczyli w nich Anna Zakościelna, Elżbieta Kłosińska i Marcin Juściński.

Zakres przestrzenny wykonanych prac weryfikacyjno-sondażowych (I etapu badań ratowniczych) przedstawia tabela 1. Ponadto przeprowadzono weryfikację zasięgu poszczególnych stanowisk metodą prospekcji powierzchniowej oraz wykonano wstępną kwerendę archiwalną.

WYNIKI BADAŃ

SUCHYNIA, STAN. 7 (AZP 84-78/48)

Stanowisko Suchynia 7 na podstawie materiałów powierzchniowych – fragmentów ceramiki nowożytnej i pojedynczych odłupków z krzemienia narzutowego – uznane zostało za ślad osadnictwa nieokreślony chronologicznie i kulturowo o powierzchni do 50 m², z czego 20 m² planowano objąć badaniami weryfikacyjno-sondażowymi. Po analizie położenia stanowiska względem doliny, jego morfologii i rozrzutu materiału zabytkowego zdecydowano się wykonać jeden sondaż o wymiarach 2 x 10 m usytuowany na lokalnej kulminacji łagodnego stoku, na działce ewidencyjnej nr 118,

Ryc. 1. Lokalizacja stanowisk archeologicznych na terenie Suchyni, pow. Kraśnik, w rejonie planowanego zbiornika retencyjnego na rzece Wyżnicy. Oznaczenia: 1 – stanowisko badane wykopaliskowo; 2 – inne stanowiska archeologiczne; 3 – granica I etapu inwestycji (fragment mapy 1:10 000, arkusz 145,234 Kraśnik. Wydawca Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Katowice). Opis M. Florek.

Tabela 1. Zakres przestrzenny wykonanych badań weryfikacyjno-sondazowych I etapu badań ratowniczych w Suchyni, pow. Kraśnik.

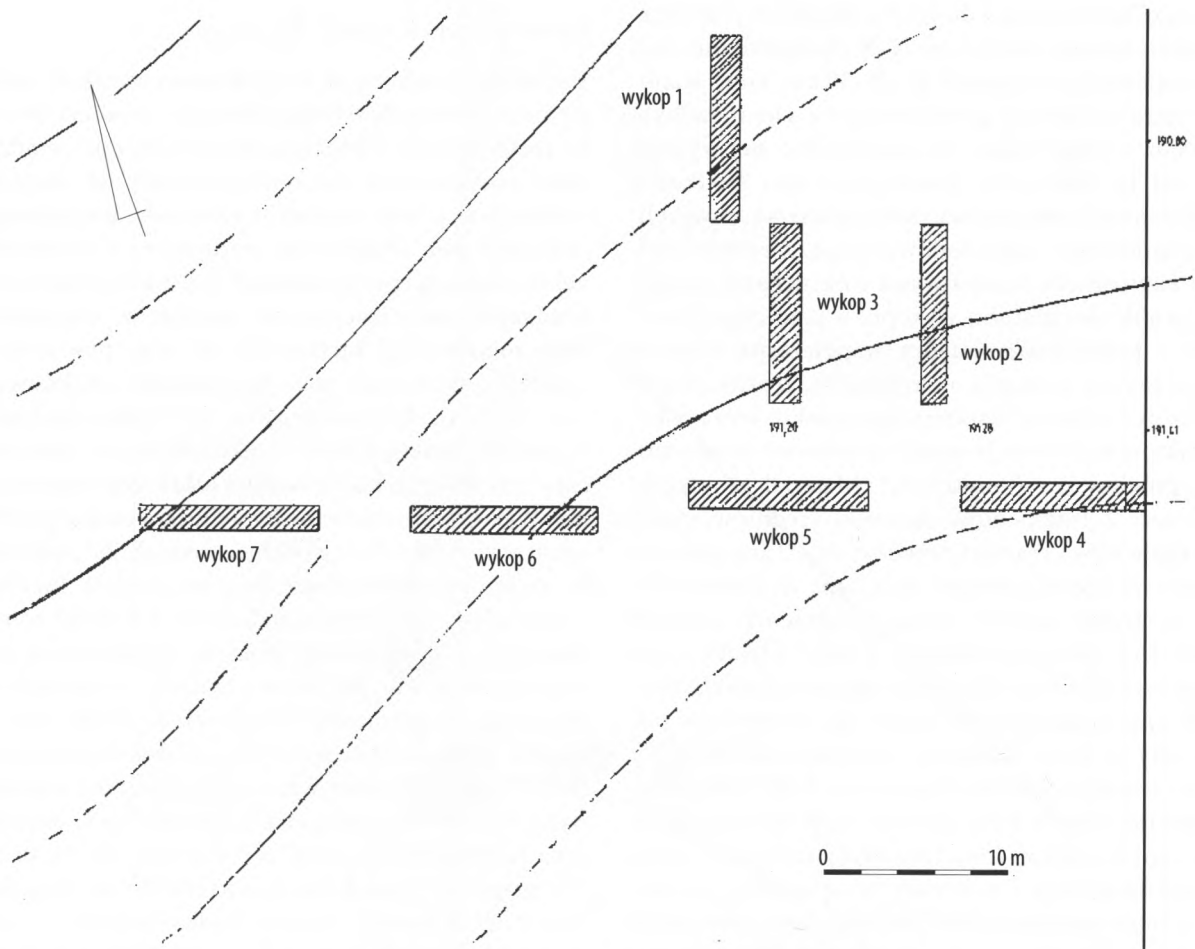
L.p.	Stanowisko	Planowana powierzchnia do przebadania	Powierzchnia przebadana w roku 2003	Powierzchnia przebadana w roku 2004	Łącznie rozpoznana powierzchnia
1	Suchynia 7	0,2 ara	–	0,2 ara	0,2 ara
2	Suchynia 8	1,0 ara	0,45 ara	0,6 ara	1,05 ara
3	Suchynia 9	2,5 ara	0,15 ara	2,35 ara	2,5 ara
4	Suchynia 10	5,0 ara	–	5,0 ara	5,0 ara
3	Suchynia 11	5,0 ara	1,325 ara	3,675 ara	5,0 ara
Łącznie		13,7 ara	1,925 ara	11,825 ara	13,75 ara

dłuższą osią równoległą do granic działki (w przybliżeniu zorientowany wzdłuż osi N-S). Bezpośrednio pod warstwą orną o miąższości ok. 25-50 cm, którą stanowiła szara próchnica przemieszana z ciemnożółtym piaskiem, wystąpił calec. W części północnej wykopu stanowił go biało-żółty piasek, w części środkowej i południowej spiaszczona, żółto-pomarańczowa glina pochodzenia wodnolodowcowego, z różnej wielkości kamieniami narzutowymi i okruchami margla. Przy profilu wschodnim wykopu, w jego części środkowej i południowej między współczesną warstwą orną a calcem wystąpiła nieregularna, zróżnicowanej miąższości warstwa jasnoszarego piasku, którą można traktować jako zachowany szczątkowo starszy poziom próchniczny (humusowy). Materiał zabytkowy w postaci 2 fragmentów ceramiki średniowiecznej, 75 fragmentów ceramiki nowożytnej i 2 fragmentów butelek szklanych wystąpił wyłącznie na powierzchni i w stropie warstwy ornej. Fragmenty ceramiki nowożytnej, naczyń szklanych, a także ułamki cegieł współczesnych i okruchy węgla itp. występowały również licznie w sąsiedztwie wykopu na powierzchni pól. Materiały te mają charakter wyraźnie śmietniskowy, tzn. na teren stanowiska dostały się wraz z odpadkami gospodarczymi wyrzuconymi bądź wywiezionymi z sąsiednich posesji. Dwa fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej i materiały krzemienne z surowca narzutowego znalezione wcześniej na stanowisku prawdopodobnie również dostały się tu bądź z ziemią przemieszczoną w trakcie niwelacji bądź wraz z odpadkami z sąsiednich posesji. Nie zaobserwowano istnienia warstwy kulturowej (poza współczesną warstwą orną) bądź obiektów ziemnych. Zarejestrowane przy wschodnim profilu wykopu lejowate w przekroju, nieregularne w planie zagłębienie wypełnione jasnoszarym piaskiem, bez materiału zabytkowego, należy interpretować jako pozostałość po wykarczowanym drzewku owocowym.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że w wypadku stanowiska Suchynia 7 mamy zapewne do czynienia z tzw. „stanowiskiem pozornym”, gdzie materiały zabytkowe, bardzo zresztą nieliczne (pomijając fragmenty naczyń nowożytnych), znajdują się na złożu wtórnym, w obrębie współczesnej warstwy ornej, do której dostały się wraz z ziemią (i odpadkami gospodarczymi), w trakcie niwelacji, przemieszczone z sąsiednich terenów. W związku z powyższym uznano za niecelowe podejmowanie na stanowisku szerokopłaszczyznowych badań ratowniczych, postulując jedynie objęcie stałymi nadzorami archeologicznymi prowadzonych na jego terenie prac ziemnych.

SUCHYNIA, STAN. 8 (AZP 84-78/49)

Stanowisko Suchynia 8, na podstawie wyników badań powierzchniowych, w trakcie których z powierzchni ok. 10 arów zebrano kilka fragmentów ceramiki pradziejowej nieokreślonej chronologii i nieliczne materiały krzemienne, przede wszystkim z surowca narzutowego, określono jako obozowisko pradziejowe o nieokreślonej chronologii i przynależności kulturowej. Badaniami sondażowo-weryfikacyjnymi, zgodnie z programem prac, miano objąć łącznie 100 m² jego powierzchni. Badania prowadzono metodą wykopów sondażowych o 1,5 x 10 m. W październiku 2003 roku wykonano 3 sondaże (wykopy nr 1-3), usytuowane w centralnej części stanowiska, na niewielkim lokalnym wypłaszczeniu. Wykopy zorientowane były dłuższą osią w przybliżeniu w kierunku N-S, z odchyleniem ok. 20° w kierunku zachodnim, równoległe do granic pól. W kwietniu i maju 2004 roku wykonano kolejne 4 wykopy sondażowe (nr 4-7), dłuższymi bokami zorientowane prostopadle do granic pól, które przecięły w poprzek całe stanowisko w granicach dostępnych do badań (ryc. 2). Łączna powierzchnia wykopów sondażowych wyniosła 1,05 ara. W obrębie wszystkich wykopów sondażowych stwierdzono następującą stratygrafię: 1 – warstwa orna (ciemnoszara ziemia) o miąższości ok. 35-40 cm; 2 – jasnoszary piasek miąższości 10-20 cm (fragmentarycznie zachowany poziom bielcowy A2); 3 – żółty, zgliniony piasek z okruchami wapienia i żwirkami (poziom iluwalny B) tzw. calec. W wykopie sondażowym nr 1 poniżej warstwy ornej i poziomu bielcowego stwierdzono wkopane w strop poziomu iluwalnego (calec) 3 płytkie obiekty (nr 1-3), natomiast w wykopie sondażowym nr 3 jeden obiekt (nr 4), wkopany w poziom bielcowy i strop poziomu iluwalnego. Żaden z obiektów nie został rozpoznany w całości, żaden nie zawierał również materiału zabytkowego, tym niemniej na podstawie charakteru wypełnisk i stratygrafii należy uznać je współczesne. Obiekty 1-3 są związane z istniejącym tu systemem drenażowym pól, natomiast obiekt 4 to współczesny dół śmietniskowy. Nie zarejestrowano żadnego obiektu, który można by uznać za pradziejowy bądź średniowieczny, nie zaobserwowano również śladów warstwy kulturowej. Materiał zabytkowy w postaci 8 fragmentów ceramiki pradziejowej i 5 fragmentów ceramiki późnośredniowiecznej i nowożytnej, oraz 4 fragmentów wiórów, 4 odłupków krzemiennych i noża żelaznego wystąpił w wykopach sondażowych wyłącznie w obrębie warstwy ornej. Ponadto z powierzchni stanowiska poza wykopami zebrano 2 fragmenty ceramiki średniowiecznej i 1 fragment ceramiki pradziejowej, prawdopodobnie z okresu wpływów rzymskich.

Ryc. 2. Suchynia, pow. Kraśnik, stan. 8. Rozmieszczenie wykopów archeologicznych. Rys. W. Zieliński.

Trzy z odkrytych w trakcie badań wiórów wykonane były z krzemienia czekoladowego, jeden z krzemienia jurajskiego (ryc. 3: 1-4). Z krzemienia jurajskiego wykonany był również jeden z odłupków, podczas gdy pozostałe trzy, to odłupki z krzemienia narzutowego. Brak cech charakterystycznych uniemożliwia bliższe określenie przynależności kulturowej materiałów krzemiennych, zwłaszcza odłupków. Rodzaj surowca (krzemień czekoladowy i jurajski) oraz regularność wiórów mogą sugerować ich związek z neolitem, być może nawet wczesnym (kulturą ceramiki wstęgowej rytej) bądź którąś z młodszych kultur naddunajskich lub kulturą lubelsko-wołyńską.

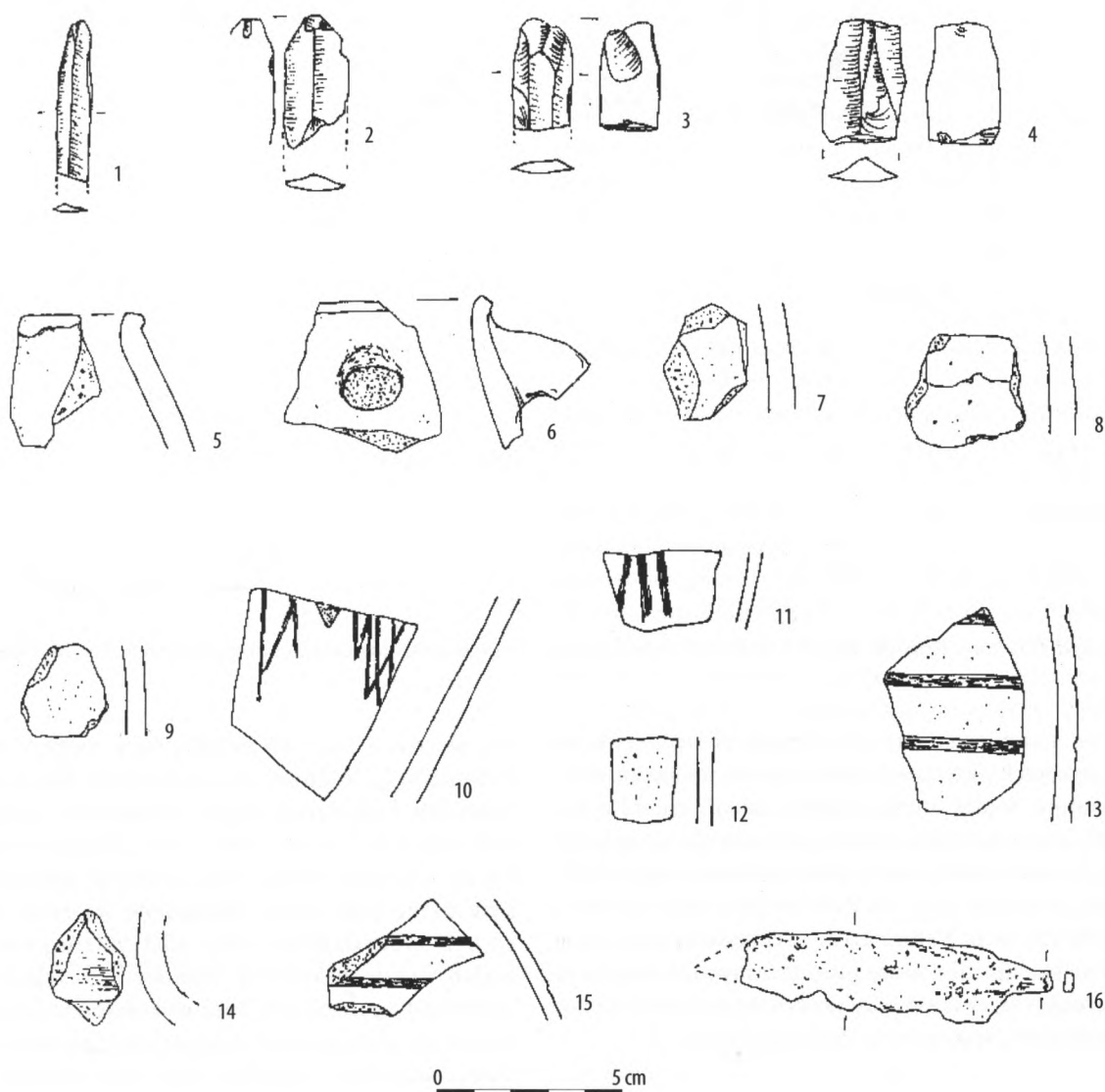
Znalezionych na stanowisku łącznie (w warstwie ornej w wykopach i na powierzchni stanowiska poza wykopami) 16 fragmentów ceramiki reprezentującej cztery horyzonty chronologiczne: 1) pradziej – 9 fragmentów; 2) wczesne średniowiecze – 3 fragmenty; 3) późne średniowiecze – 2 fragmenty; 4) okres nowożytny – 2 fragmenty. Wśród ceramiki pradziejowej, jeden fragment – na podstawie cech technologicznych można łączyć ogólnie z neolitem (ryc. 3: 7), dwa frag-

menty wylewów (w tym z częścią ucha) być może reprezentują kulturę przeworską z okresu wpływów rzymskich (ryc. 3: 5, 6), pozostałe 6 fragmentów ze względu na brak cech charakterystycznych, niewielkie rozmiary i znaczne zniszczenie powierzchni, trudno przyporządkować do któregoś z okresów chronologicznych lub kultur. Być może przynajmniej część z nich, ze względu na rodzaj domieszki należało łączyć by z kulturą łużycką z późnego okresu halsztackiego (ryc. 3: 8, 9, 12). Znalezione 3 fragmenty ceramiki średniowiecznej pochodzą z naczyń wykonanych z brunatno-szarych glin żelazistych z domieszką gruboziarnistego piasku, metodą ślizgowo-taśmową na kole garncarskim, z wyraźnymi śladami obtaczania. Dwa fragmenty brzuśców zdobione są ornamentem głębokich, dość szerokich poziomych żłobków, fragment trzeci pochodzi z szyjki naczynia (ryc. 3: 13-15). Wszystkie fragmenty można datować ogólnie na 2 połowę XII-XIII w. Do ceramiki późnośredniowiecznej i nowożytnej zaliczono 4 fragmenty naczyń siwionych, to jest wykonanych na kole garncarskim metodą toczenia z glin żelazistych z bardzo drobną domieszką piaszczystą i wypalonych w at-

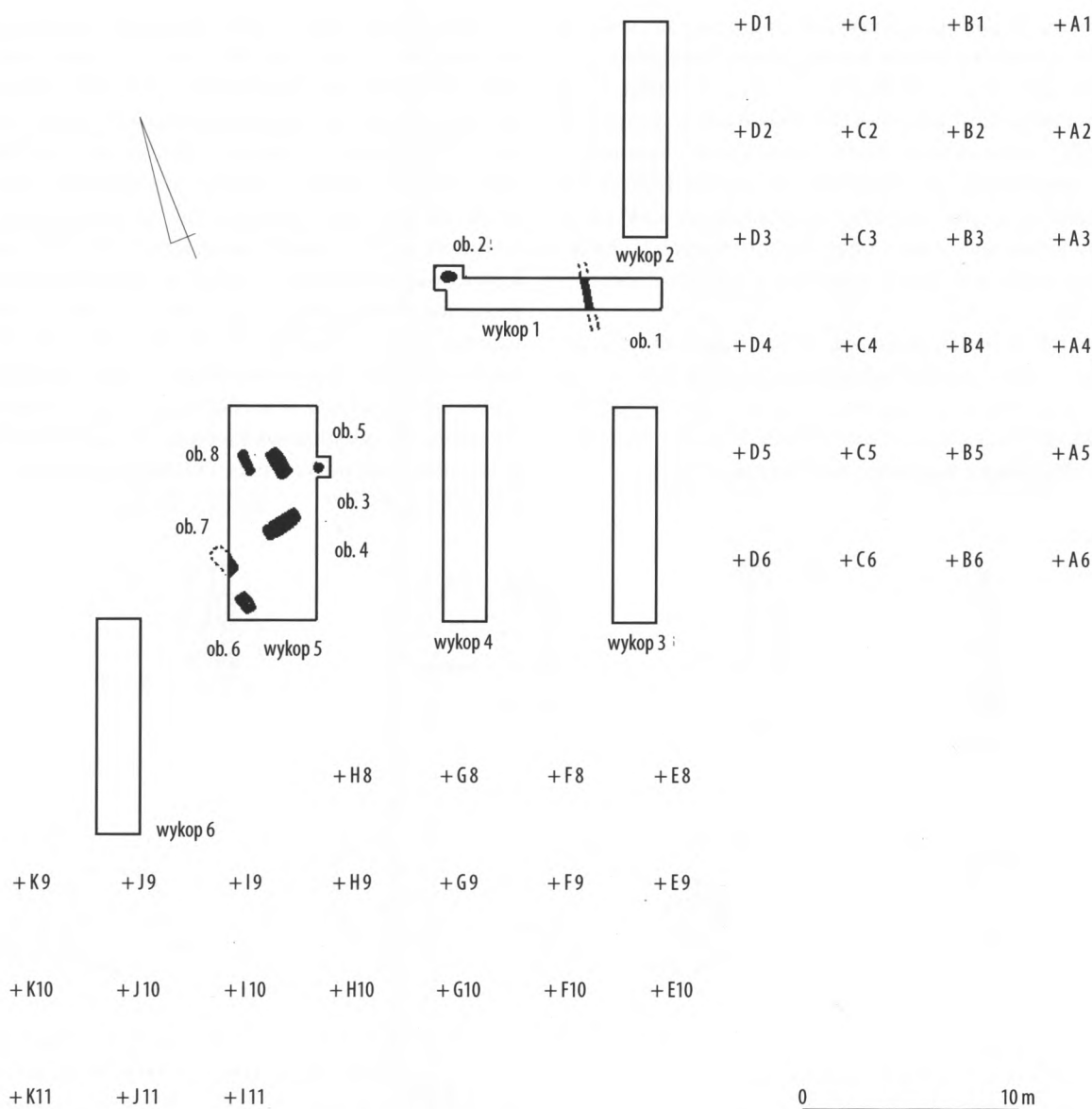
mosferze redukcyjnej. Wszystkie fragmenty są cienkościenne, dobrze wypalone, barwy czarnoszarej, z siwymi przełomami. Dwa z nich (ryc. 3: 10, 11) zdobione są ornamentem linii pionowych i ukośnych wykonanym techniką wyświecania. Bliższe określenie chronologii tych fragmentów jest trudne do datowania. Dwa mogą reprezentować jeszcze późne średniowiecze (XV-pocz. XVI w.), dwa natomiast (z naczyń zdobionych techniką wyświecania) pochodzą zapewne z naczyń nowożytnych (XIX-XX w.).

W trakcie badań znaleziono także fragment noża żelaznego o nie charakterystycznym kształcie (ryc. 3: 16). Może pochodzić on zarówno jeszcze z okresu średniowiecza, jak też czasów nowożytnych. Ponadto znaleziono bryłkę polepy, być może neolitycznej.

Odkryte w trakcie badań materiały wskazują, że teren stanowiska Suchynia 8 był w jakiś sposób użytkowany, ale raczej nie zamieszkały lecz tylko penetrowany, bądź dorywczo eksploatowany w okresie neolitu, okresie wpływów rzymskich, młodszych fazach wczesnego średniowiecza i okresie nowożytnym oraz być może okresie halsztackim. Brak pradziejowych bądź średniowiecznych obiektów ziemnych i (lub) warstwy kulturowej oraz bardzo nieliczny materiał zabytkowy, znaleziony wyłącznie na powierzchni lub w obrębie warstwy ornej, wskazują, że mogło to być np. użytkowanie rolnicze, przez mieszkańców osad znajdujących się w pobliżu – bądź w wyższych partiach stoku doliny, na południe od stanowiska bądź na zachód od niego. Z terenów Kolonii Wyżnica i Ośrodka Wyżnica, na za-

Ryc. 3. Suchynia, pow. Kraśnik, stan. 8. Wybór zabytków: 1-4 – krzemień; 5-9 – ceramika pradziejowa; 10-15 – ceramika późnośredniowieczna i nowożytna; 16 – nóż żelazny. Rys. M. Florek.

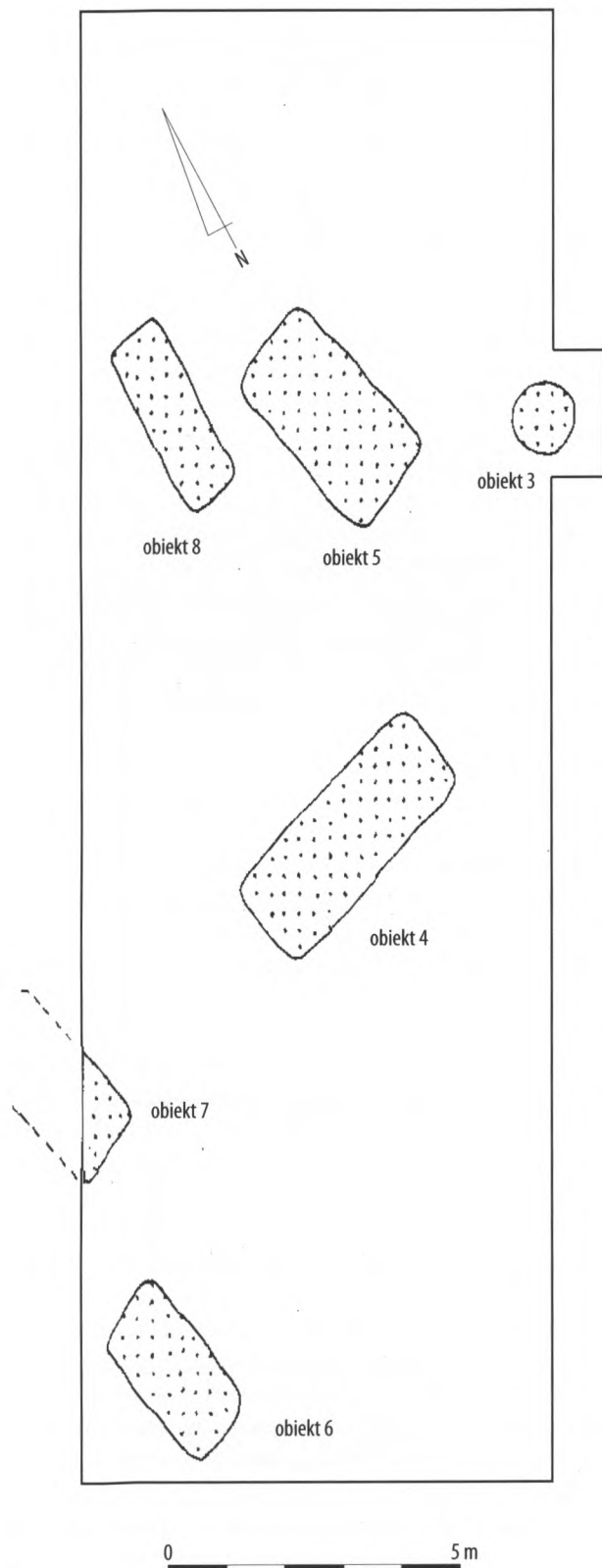
Ryc. 4. Suchynia, pow. Kraśnik, stan. 9. Schemat rozmieszczenia wykopów archeologicznych i miejsc wierzeń. Rys. M. Florek.

chód od stanowiska Suchynia 8 znanych jest, np. kilka osad z różnych okresów, w tym również współczesnych materiałom znalezionym podczas badań na stanowisku. W związku z tym uznano, że badania ratownicze na stanowisku należy zakończyć na etapie prac weryfikacyjno-sondażowych, nie podejmując badań szeroko-płaszczyznowych. Natomiast w przypadku podjęcia na stanowisku jakichkolwiek prac ziemnych związanych z realizacją zbiornika wodnego, konieczne jest ich prowadzenie pod nadzorem archeologicznym.

SUCHYNIA, STAN. 9 (AZP 84-78/50)

Stanowisko Suchynia 9, w oparciu o odkryte podczas AZP materiały zostało określone jako wielokulturo-

we, w tym z pozostałościami osad kultury łużyckiej i z wczesnego średniowiecza, o powierzchni ok. 20 arów. Materiały zabytkowe zostały znalezione na działkach ewidencyjnych nr 44, 45/1 i 45/2. Działki te w czasie badań weryfikacyjnych oraz wykopaliskowych zajęte były przez pola orne. Wykupione na rzecz inwestycji były tylko działki nr 44 i 45/1, zatem prowadzenia badań wykopaliskowych możliwe było tylko na nich, natomiast na działce nr 45/2 wykonano jedynie rozpoznanie za pomocą wierzeń (ryc. 4). Zgodnie z programem, badaniami weryfikacyjno-sondażowymi miano objąć powierzchnię 2,5 ara, z 10 arów powierzchni stanowiska znajdującej się w kolizji z inwestycją. Badania prowadzono metodą wykopów sondażowych długości 10 m i zróżnicowanej szerokości, od 1,5 do 4 m. W paż-

Ryc. 5. Suchynia, pow. Kraśnik, stan. 9. Wykop 5 – plan zbiorczy obiektów na poziomie stropu calca. Rys. M. Florek.

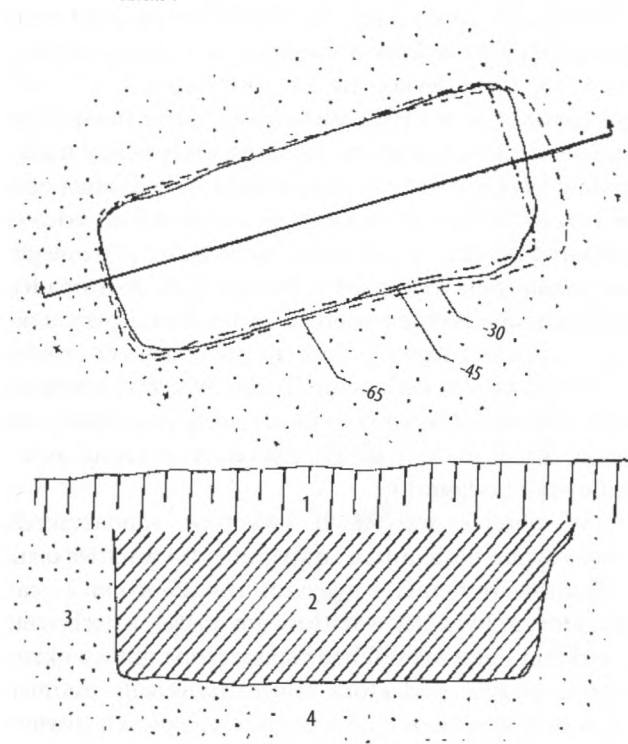
dzienniku 2003 roku wykonano 1 wykop sondażowy (wykop nr 1, 10 x 1,5 m), w kwietniu i maju 2004 roku kolejnych pięć wykopów (wykopy nr 2-4, 6 o wymiarach 2 x 10 m, wykop nr 5 o wymiarach 4 x 10 m), usytuowanych w części stanowiska, gdzie prospekcja powierzchniowa dostarczyła największej liczny materiałów. Wykopy nr 2-6 zorientowane były dłuższą osią w przybliżeniu w kierunku N-S, z niewielkim odchyleniem (ok. 20°) w kierunku zachodnim, równoległe do granic pól, wykop nr 1 był do nich prostopadły. Rozpoznanie metodą wierceń prowadzono przy użyciu świdra ręcznego z cylindrem pobierającym próbkę o średnicy 8 cm i długości 20 cm. W części wschodniej stanowiska wykonano 24 odwierty rozmieszczone w „oczka” siatki 5 x 5 m, natomiast w części południowej 21 odwiertów.

W obrębie wszystkich wykopów sondażowych stwierdzono następującą stratygrafię: 1 – warstwa orna (ciemnoszara ziemia) o miąższości ok. 25-45 cm; 2 – calec, którym był żółty warstwowany piasek z drobnymi żwirkami i otoczkami bądź spiaszczona glina z okruciami margla, pod którą zalegał zwietrzały margiel. Podobne zróżnicowanie utworów calcowych stwierdzono również na stanowisku Suchynia 11. Nieco inną stratygrafię stwierdzono we wschodniej części stanowiska, rozpoznanej przy pomocy wierceń. Tam, między współczesną warstwą orną (szarym piaskiem z dużą ilością humusu), a jasnym, żółtym lub siwo-żółtym warstwowanym piaskiem calcowym, w części odwiertów wystąpił szarobrunatny piasek oraz soczewki piasku rdzawo-żółtego lub szarego z okruciami cegły i węgielkami drzewnymi. Utwory te należy traktować jako warstwy niwelacyjne powstałe przy wyrównywaniu powierzchni pól, w miejscu istniejących tu niegdyś niewielkich piaśnic, których śladem jest również czytelne do dziś zakłębienie powierzchni pola. Natomiast w południowej części stanowiska (na południe od wykopów archeologicznych) stratygrafia stwierdzona za pomocą wierceń była identyczna, jak w przypadku obserwowanej w wykopach.

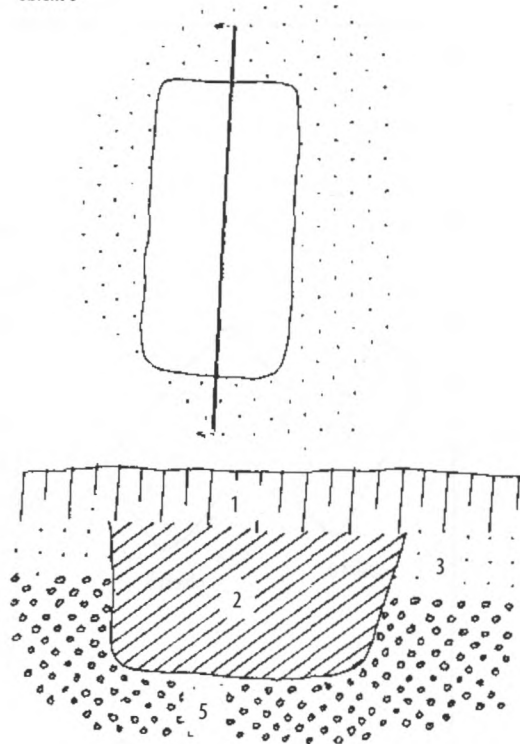
Nigdzie, zarówno w wykopach, jak i w wykonanych odwiertach, nie zarejestrowano warstwy kulturowej (pomijając wspomnianą wyżej współczesną warstwę niwelacyjną). Materiały archeologiczne znaleziono przede wszystkim na powierzchni stanowiska i w warstwie ornej. Obiekty archeologiczne – łącznie 8 – odkryto jedynie w wykopach 1 i 5, w północno-zachodniej części stanowiska, bezpośrednio przy krawędzi doliny (ryc. 4; 5). Obiekt nr 1 okazał się być współczesnym wkopem pod dren. Obiekt nr 2 był nieckowatą, owalną w planie płytką jamą o funkcji trudnej do ustalenia. W jego wypełniku, w partii stropowej, znaleziono 6 niewielkich fragmentów ceramiki, która może być datowana na okres od końca wieku X po koniec wieku XIII. Jeśli ce-

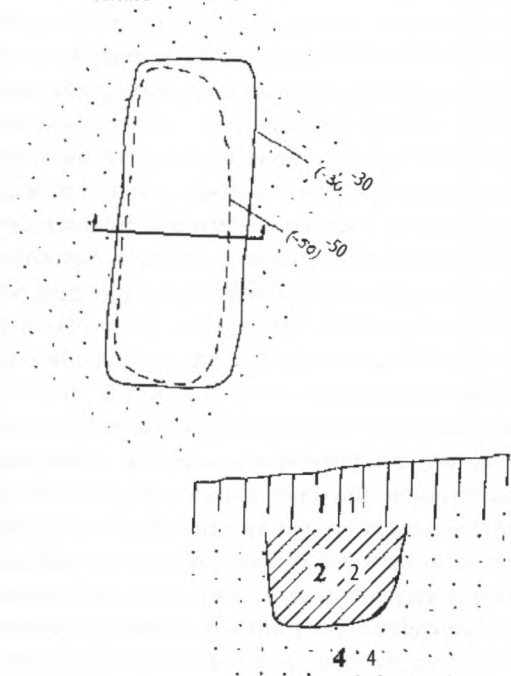
obiekt 4

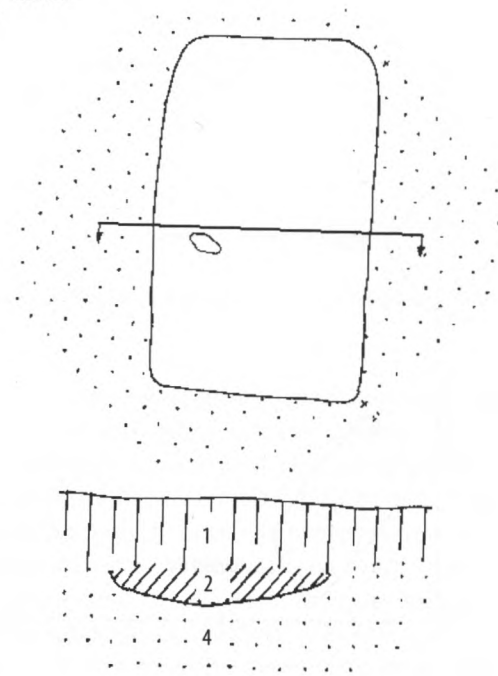
obiekt 6

obiekt 8

obiekt 5

0 100 m

Ryc. 6. Suchynia, pow. Kraśnik, stan. 9. Plany i przekroje domniemanych jam grobowych (obiekty 4, 5, 6, 8). Oznaczenia: 1 – szarozółty piasek (warstwa orna); 2 – ciemnoszara ziemia (wypełniska obiektów); 3 – ciemnożółta glina z okruskami margla; 4 – siwożółty smugowany piasek; 5 – zwierzelina margla. Rys. M. Florek.

ramika ta nie dostała się do wypełniska w okresie późniejszym, przy jakichś pracach niwelacyjnych, to obiekt 2 należało by wiązać ze schyłkiem wczesnego średniowiecza (koniec XIII w.), natomiast znaleziony w nim materiał bezsprzecznie potwierdza istnienie na stanowisku również osadnictwa ze starszych faz wczesnego średniowiecza. Obiekt nr 3 to zapewne dół posłupowy średnicy ok. 40 cm i głębokości 80-85 cm, z kilkunastoma kamieniami w wypełnisku. Znaleziono w nim jedynie niewielki fragment kości zwierzęcej (bydłęcej). Brak materiałów w obiekcie oraz relacji stratygraficznych z innymi obiektami nie pozwala na jego datowanie. Tym niemniej, biorąc pod uwagę sąsiedztwo przypuszczalnych obiektów średniowiecznych, możliwe, że również on pochodzi ze średniowiecza. Pozostałe obiekty (nr 4-8), to w przybliżeniu prostokątne jamy o wymiarach 140-180 x 50-90 cm i zachowanej głębokości od 40 do 90 cm, o płaskich bądź lekko nieckowatych dnach, pionowych ściankach, zorientowane dłuższymi bokami wzdłuż osi N-S (obiekty 5, 6, 7, 8) lub W-E (obiekt 4) – (ryc. 6). W ich jednolitych ciemnych wypełniskach znaleziono drobne fragmenty ceramiki pradziejowej, wczesnośredniowiecznej (IX-X w.) i późnośredniowiecznej (1 poł. XIV w.), pojedyncze zabytki krzemienne i kości zwierzęce oraz okruchy polepy. Trudna do określenia jest funkcja tych obiektów. Biorąc pod uwagę wymiary i orientację, można hipotetycznie założyć, że są to jamy grobowe, w których nie zachowały się szczątki zmarłych. Niezachowanie się szkieletów w specyficznych warunkach geologiczno-glebowych występujących na stanowisku Suchynia 9 nie powinno dziwić. Te hipotetyczne pochówki można datować na podstawie chronologii znalezionych w wypełniskach obiektów fragmentów ceramiki na 1 połowę XIV w.

W trakcie badań z powierzchni stanowiska, warstwy ornej i wypełnisk obiektów pozyskano nieliczne materiały krzemienne oraz nieco liczniejsze ceramiczne pradziejowe (prawdopodobnie kultury trzcinieckiej), wczesnośredniowieczne, późnośredniowieczne i nowożytnie, a także 3 fragmenty przedmiotów metalowych, okruchy polepy i fragment kości zwierzęcej. Materiały krzemienne reprezentują: odłupki z krzemienia świeciechowskiego (1 szt.) i narzutowego (3 szt.), wiórki z krzemienia szarego turońskiego (1 szt.) i narzutowego (1 szt.), fragmenty rdzeni z krzemienia narzutowego (2 szt.), łuszczone (po 1 egz. z krzemienia pasiastego, świeciechowskiego i narzutowego) i tłuczek z krzemienia narzutowego – łącznie 12 zabytków, z tego 8 szt. (66,6%) z krzemienia narzutowego, po jednym egzemplarzu z surowców świeciechowskiego, pasiastego i turońskiego szarego. Cały materiał, ze względu na brak form przewodnich jest trudny do określenia chronologicznego i kulturowego. Z uwagi na stosunkowo liczną obecność łuszczeni, jak również przewagę surow-

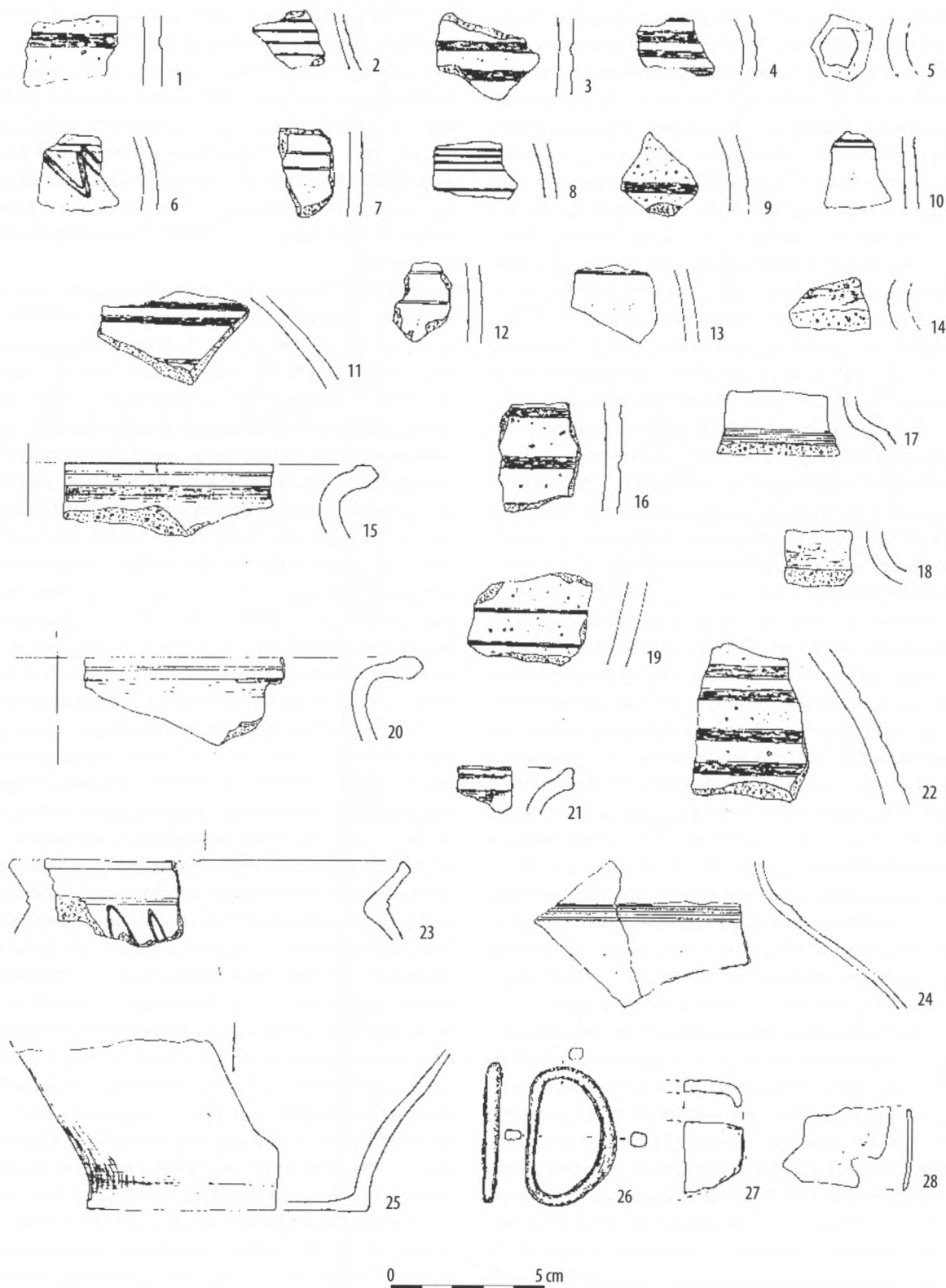
ca narzutowego, wydaje się, że w całość znalezionego materiału krzemiennego można łączyć z kulturami trzciniecką i łużycką z epoki brązu, których ceramika wystąpiła również na stanowisku.

Ceramikę pradziejową reprezentują trzy niewielkie fragmenty, w tym dwa zdobione poziomymi żłobkami, które prawdopodobnie można łączyć z kulturą trzciniecką (ryc. 7: 1, 2), znalezione w stopowych partiach wypełnisk obiektów. W trakcie badań sondażowych nie znaleziono natomiast ceramiki kultury łużyckiej, znanej z wcześniejszych badań powierzchniowych na stanowisku.

O wiele liczniej niż pradziejowa, na stanowisku wystąpiła ceramika wczesnośredniowieczna (ryc. 7: 3-9, 11, 13, 14, 16-19, 21-22). Należy do niej zaliczyć 23 fragmenty naczyń lepionych na kole metodą ślizgowo-taśmową i obtaczanych, wykonanych z glin brunatnych, z domieszką droбноziarnistego tłuczka i piasku, zdobionych często ornamentami linii poziomych i falistych, lub ich kombinacjami. Ze względu na niewielkie rozmiary fragmentów, nie jest możliwe odtworzenie formy naczyń z których pochodzą. Na podstawie cech technologicznych, formy wylewów i ornamentyki, ceramikę tą można datować ogólnie na okres między końcem IX a początkiem XIII w. Precyzyjniejsze określenie chronologii nie jest możliwe ze względu na wielkość fragmentów, zniszczenie ich powierzchni, a przede wszystkim brak wyraźnych cech dystyngtywnych.

W grupie ceramiki średniowiecznej i nowożytnej, wykonanej w całości na kole garncarskim metodą toczenia bądź mieszaną ślizgowo-taśmową i toczenia (silnego obtaczania na kole szybkoobrotowym), wyróżniono 4 kategorie technologiczno-surowcowe: 1. ceramikę tradycyjną, z glin brunatnych, podobnych do stosowanych w wyrobach wczesnośredniowiecznych, lecz wykonaną metodą toczenia; 2. ceramikę z glin białych, kaolinowych; 3. ceramikę siwą, z glin żelazistych, wypalaną w atmosferze redukcyjnej; 4. ceramikę czerwoną, z glin żelazistych, wypalaną w atmosferze utleniającej. Najliczniejsza jest 2 kategoria technologiczno-surowcowa, reprezentowana przez 17 fragmentów naczyń (ryc. 7: 17, 23, 24, 25). Ceramika 1 kategorii (tradycyjna) wystąpiła w liczbie 1 fragmentu (ryc. 7: 12), ceramika siwa (3 kategoria) w liczbie 6 fragmentów (ryc. 7: 15). Natomiast w trakcie badań nie znaleziono żadnego fragmentu ceramiki 4 kategorii, tzn. czerwonej, licznie występującej np. na sąsiednim stanowisku Suchynia 11. Wszystkie znalezione fragmenty można datować na okres od 2 połowy XII wieku po wiek XV.

Z przedmiotów wykonanych z innych surowców w trakcie badań pozyskano 2 fragmenty niewielkich blaszek metalowych oraz niekompletną sprzączkę żelazną (być może element uprzęży końskiej) – (ryc. 7: 26-28). Wszystkie wymienione zabytki znaleziono w obrębie

Ryc. 7. Suchynia, pow. Kraśnik, stan. 9. Wybór zabytków: 1-2 – ceramika kultury trzcinięckiej; 3-9, 11, 13-14, 16-19, 21-22 – ceramika wczesnośredniowieczna (XI-poł. XIII w.); 10, 12, 15, 20 – ceramika późnośredniowieczna; 23-25 – ceramika nowożytna (XVI-XVII w.); 26-28 – przedmioty metalowe nieokreślone chronologicznie. Rys. M. Florek.

warstwy ornej w wykopie 6. Ze względu na brak cech wyróżniających, są one niemożliwe do bliższego datowania. Ponadto znaleziono 4 bryłki polepy, w tym dwa ze śladami tzw. odcisków konstrukcyjnych i kość zwierzęcą ze śladami nacinania.

Poczynione w trakcie badań obserwacje i pozyskane materiały archeologiczne wskazują, że teren stanowiska Suchynia 9, podobnie jak sąsiednich, Suchynia 8 i Suchynia 10, stanowił peryferię strefy trwałego osadnictwa, jak się wydaje, koncentrującego się w rejonie obecnych miejscowości Wyżnica i Wyżnica Kolonia. Same stanowiska, sądząc po rozrzucie materiału zabytkowego występującego na powierzchni łączą się ze sobą, tak, że ich jednoznaczne rozgraniczenie nie jest możliwe. Wschodnia część stanowiska Suchynia 9 została zniszczona w wyniku eksploatacji piasku a następnie prac niwelacyjnych. Znajdowane tam na powierzchni materiały archeologiczne znajdują się wyłącznie na złożu wtórnym. Z kolei część północna i zachodnia stanowiska, zwłaszcza położona w strefie krawędziowej doliny, uległa częściowemu zniszczeniu w wyniku erozji, prawdopodobnie również prac niwelacyjnych.

Odkryte w trakcie badań materiały wskazują, że teren stanowiska Suchynia 9 był w jakiś sposób użytkowany, ale raczej nie zamieszkały lecz dorywczo eksploatowany, w epoce brązu i początkach okresu halsztackiego (kultury trzciniecka i łużycka), średniowieczu i okresie nowożytnym. Stwierdzona tu sukcesja osadnicza jest podobna jak w przypadku stanowiska Suchynia 8, z tym, że brak tutaj materiałów neolitycznych (choć niektóre zabytki krzemienne mogą być również łączone z tym okresem) oraz kultury przeworskiej. Brak pewnych pradziejowych bądź wczesnośredniowiecznych osadowych obiektów i warstwy kulturowej oraz bardzo nieliczny materiał zabytkowy, ponadto znaleziony głównie na powierzchni lub w obrębie warstwy ornej, wskazują, że mogło to być np. użytkowanie rolnicze, przez mieszkańców osad znajdujących się w pobliżu. Jeśli przyjmiemy interpretację obiektów 4-8 odkrytych w wykopie 5, jako jam grobowych – pozostałości późnośredniowiecznych grobów szkieletowych, w których nie zachowały się ślady pochówków – to świadczyłyby one o istnieniu w tym miejscu niewielkiego cmentarzyska szkieletowego funkcjonującego w XIV-XV wieku, które zostało w trakcie obecnych badań rozpoznane w całości lub przynajmniej większej części. Biorąc pod uwagę wielkość domniemyanych jam grobowych, ich usytuowanie i orientację, a także fakt niezachowania się szczątków kostnych, można przypuszczać, że być może pochowano w nim wyłącznie dzieci, ewentualnie dzieci i osoby młodociane. Co prawda, w okresie średniowiecza w zasadzie nie chowano zmarłych poza cmentarzami przykościelnym, tym niemniej znane są

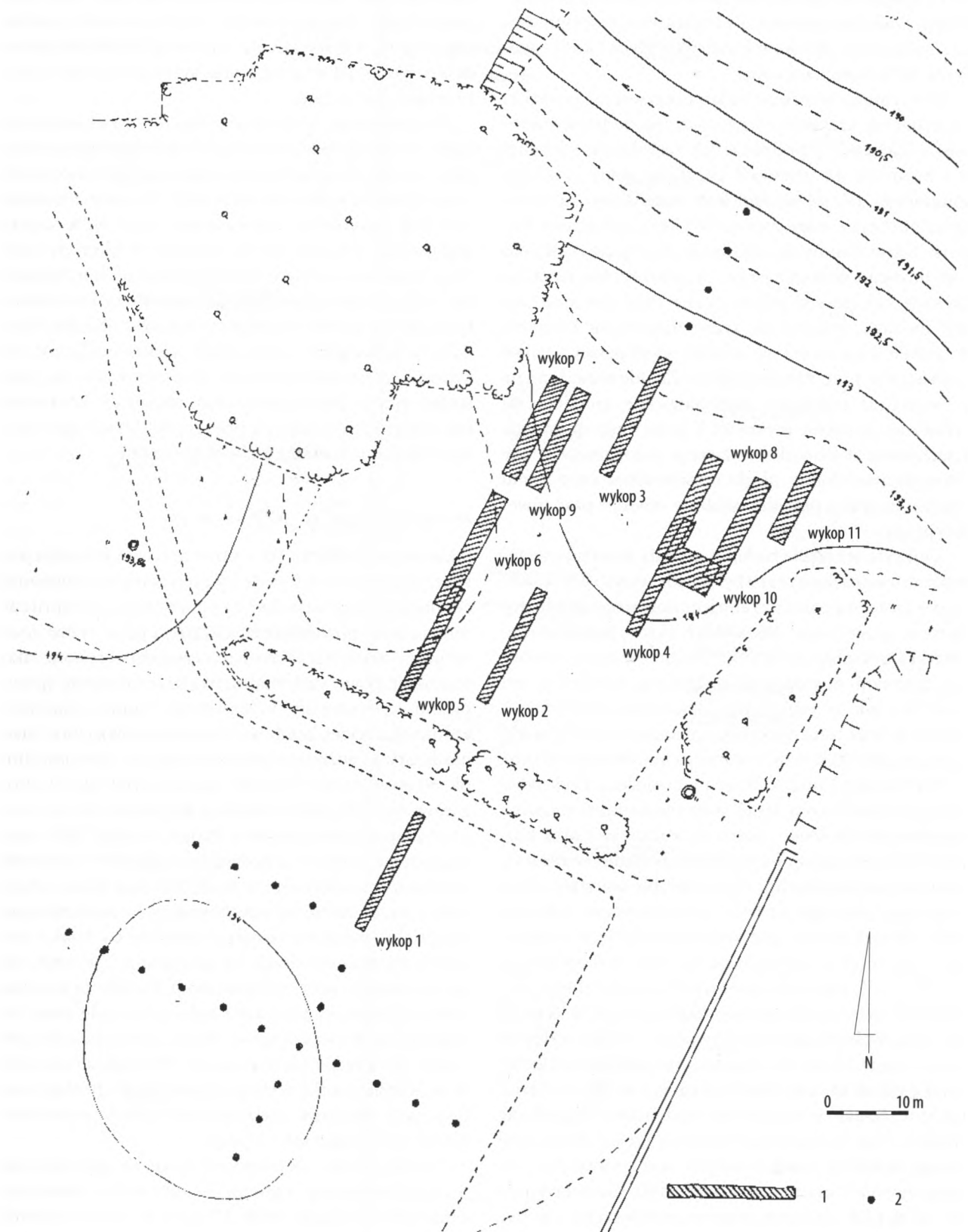
również z tego okresu niewielkie cmentarzyska nieprzykościelne, położone na peryferiach osad bądź zupełnie poza nimi, na których chowano osoby zmarłe tragicznie lub w wyniku np. epidemii, w tym zwłaszcza dzieci. Być może właśnie z taką sytuacją mamy na stanowisku 9 w Suchyni.

Wspomniany wyżej brak obiektów pradziejowych bądź wczesnośredniowiecznych, brak warstwy kulturowej, wątpliwy charakter domniemanego średniowiecznego cmentarzyska szkieletowego, bardzo nieliczny materiał zabytkowy, stwierdzone zniszczenie części stanowiska wskazują, że nie posiada większych wartości naukowo-poznawczych. Najbardziej interesujące jest wspomniane domniemane cmentarzysko szkieletowe, jak się wydaje rozpoznane podczas obecnych badań sondażowych w całości bądź większej części. W tej sytuacji za niecelowe uznano podejmowanie na nim badań szerokopłaszczyznowych, natomiast konieczne jest objęcie ewentualnych prac ziemnych na jego terenie stałymi nadzorami archeologicznymi.

SUCHYNIA, STAN. 10 (AZP 84-78/51)

Stanowisko Suchynia 10, w oparciu o wyniki badań powierzchniowych, w trakcie których zebrano fragmenty ceramiki kultury łużyckiej z epoki brązu, wczesnośredniowiecznej, późnośredniowiecznej i nowożytnej oraz nieliczne materiały krzemienne, zostało określone jako wielokulturowe: ślad osadnictwa pradziejowego (przypisano tu materiały krzemienne), punkt osadniczy kultury łużyckiej, osada wczesnośredniowieczna i ślad osadnictwa późnośredniowiecznego, o powierzchni ok. 50 arów, w tym 35 arów znajdujących się w kolizji z inwestycją W trakcie kolejnej weryfikacji stanowiska prowadzonej przez autorów badań jesienią 2003 roku, znaleziono jedynie pojedyncze fragmenty ceramiki późnośredniowiecznej i nowożytnej oraz kilka odłupków z krzemienia świciechowskiego i narzutowego. Materiały zabytkowe zostały znalezione na działce stanowiącej własność Stacji Unasienniania Zwierząt, nie wykupionej na potrzeby inwestycji. Działka ta w czasie prowadzonych badań zajęta była przez pole orne. Ze względu na niewykupienie terenu stanowiska na potrzeby inwestycji oraz brak zgody właściciela terenu na prowadzenie badań wykopaliskowych, archeologiczne badania sondażowo-rozpoznawcze ograniczono jedynie do wykonania serii wierceń.

Wierceniami rozpoznano teren o powierzchni 5 arów, wykonując ogółem 50 odwiertów rozmieszczonych w węzłach siatki 10 x 10 m, usytuowanych między granicą inwestycji a dolną partią stoku doliny. Wiercenia prowadzono przy użyciu ręcznego świda glebowego z cylindrem pobierającym próbkę o średnicy 8 cm i długości 20 cm. Wyniki wierceń dokumen-

Ryc. 8. Suchynia, pow. Kraśnik, stan. 11. Lokalizacja wykopów archeologicznych i miejsc wierć. Oznaczenia: 1 – wykopy archeologiczne; 2 – miejsca wierć. Rys. S. Sadowski.

towano w sposób opisowy oraz graficzny, w formie „profilu słupkowych”. Poza pracami wykopaliskowymi przeprowadzono penetrację powierzchniową stanowiska i jego otoczenia.

Wyniki wierceń wskazują na znaczne zróżnicowanie głębokości stropu calca, ponad którym zalegały warstwy niwelacyjne o miąższości od 20 do ponad 80 cm. Nie stwierdzono śladów warstwy kulturowej bądź pozostałości obiektów ziemnych. Z trzech odwierćnięć pozyskano jeden fragment ceramiki nowożytniej, okruch węgla i jeden odłupek z krzemienia świeciczkowskiego. Należy przypuszczać, że teren na którym znajduje się stanowisko miał niegdyś nieco inną mikrorzeźbę – był przede wszystkim pofalowany i nachylony pod innym kątem w stosunku do doliny Wyżnicy. Prawdopodobnie przez dłuższy czas funkcjonowała tu lokalna piaskownia, pozostałością wyrobiska której jest wcięcie stoku doliny w tym rejonie. Po jej likwidacji wyrobisko zostało zasypane. Kolejne prace niwelacyjne prowadzono po przejściu tego terenu przez Stację Unasienniania Zwierząt, zaś ich celem było uzyskanie stosunkowo łagodnie nachylonej powierzchni pola w granicach ogrodzenia. Wszystkie te prace mogły bądź spowodować zniszczenie ewentualnych płytszych obiektów ziemnych, bądź ich przykrycie nadkładem, z pewnością również doprowadziły do przemieszczeń zabytków ruchomych, które wszystkie – jak się wydaje – znajdują się na złożu wtórnym. Mamy tu zatem do czynienia – przynajmniej części północnej, znajdującej się w kolizji z inwestycją – bądź ze stanowiskiem całkowicie zniszczonym, bądź tzw. pozornym, z nielicznym materiałem zabytkowym wyłącznie na złożu wtórnym. W tej sytuacji za nie celowe uznano podejmowanie na nim badań szerokopłaszczyznowych. Natomiast w przypadku rozpoczęcia na stanowisku jakichkolwiek prac ziemnych związanych z realizacją zbiornika wodnego, konieczne jest ich prowadzenie pod stałym nadzorem archeologicznym.

SUCHYNIA, STAN. 11 (AZP 84-78/52)

Stanowisko Suchynia 11 obejmuje teren o powierzchni ok. 1 ha, w sąsiedztwie dawnych zabudowań folwarcznych przy drodze z Kolonii Wyżnica do Kraśnika Fabrycznego. Na podstawie zebranych w trakcie badań powierzchniowych fragmentów ceramiki oraz kafli, określone zostało jako osada wczesnośredniowieczna i późnośredniowieczna oraz nowożytny folwark. Jednocześnie odkrywca stanowiska, Z. Wichrowski, zasugerował możliwość istnienia na tym terenie średniowiecznego dworu rycerskiego, być może o charakterze obronnym. W trakcie kolejnej weryfikacji stanowiska prowadzonej przez autorów badań jesienią 2003 roku, znaleziono na powierzchni nieliczne materiały cera-

miczne późnośredniowieczne i nowożytny, ponadto odłupki z krzemienia narzutowego i ułamki cegły „palcówki”. Zabytki koncentrowały się na krawędzi doliny Wyżnicy, między drogą z Kolonii Wyżnica do Kraśnika Fabrycznego a budynkiem dawnej obory folwarcznej.

Zgodnie z uzgodnionym programem prac i warunkami zezwolenia, badaniami weryfikacyjno-sondażowymi, miano objąć powierzchnię 5 arów. Badania prowadzono metodą wykopów sondażowych długości 10, 13 bądź 15 m i szerokości od 1,5 do 2 m, w razie potrzeby – w miejscach występowania koncentracji obiektów ziemnych – rozszerzanych (ryc. 8). Sondaże uzupełnione zostały serią wierceń świdrem glebowym, których celem było przede wszystkim określenie stratygrafii południowej części stanowiska. W październiku 2003 roku wykonano pięć wykopów (nr 1-5) o łącznej powierzchni 132,5 m², usytuowanych tak, by przeciąć całe stanowisko w przybliżeniu wzdłuż linii N-S. W kwietniu i maju 2004, kiedy było wiadomo, że w części południowej stanowiska prawdopodobnie nie zachowały się żadne obiekty archeologiczne, kolejnych 6 wykopów (nr 6-11) o łącznej powierzchni 154 m², zlokalizowano wyłącznie w jego północnej części, w bezpośrednim pobliżu krawędzi doliny. Natomiast w części południowej stanowiska wykonano serię wierceń, którymi objęto teren o powierzchni 113,5 m². Łącznie zatem rozpoznaniem archeologicznym w ramach badań weryfikacyjno-sondażowych objęto powierzchnię 5 arów. Wykopy badawcze zorientowane były dłuższą osią w przybliżeniu w kierunku N-S, z niewielkim odchyleniem (ok. 20°) w kierunku zachodnim, równoległe linii budynku dawnej obory, a jednocześnie do granic pól. Poza pracami wykopaliskowymi przeprowadzono penetrację powierzchniową stanowiska i jego otoczenia.

Zgodnie z wynikami wcześniejszych badań powierzchniowych, na stanowisku należało się spodziewać pozostałości osadnictwa pradziejowego, osad wczesno- i późnośredniowiecznej oraz nowożytnego folwarku stojącego być może w miejscu starszego średniowiecznego dworu. Przewidywania te w znacznej części zostały potwierdzone badaniami sondażowymi. Ponadto stwierdzono, że południowa część terenu objętego badaniami (od ogrodzenia Stacji Unasienniania Zwierząt, będącego jednocześnie południową granicą zasięgu inwestycji, po drogę gruntową stanowiącą dojazd do zachowanego budynku folwarcznego – dawnej obory) jest całkowicie zniszczona: bezpośrednio pod warstwą orną miąższości 15-20 cm wystąpił tam całec w postaci marglistego rumoszu, niżej przechodzący w litą skałę. Ta część stanowiska nie rokuje żadnych perspektyw badawczym. Częściowo zniszczona jest również północna część stanowiska, przede wszystkim wzdłuż krawędzi skarpy doliny, gdzie miały miejsce prace niwelacyjne związane ze zmniejszaniem kąta

nachylenia stoku w celu łatwiejszej uprawy sprzętem mechanicznym. W części północnej stanowiska stwierdzono pozostałości intensywnego osadnictwa w postaci obiektów ziemnych (43 obiekty), bruków kamiennych, poziomów użytkowych, warstw kulturowych i niwelacyjnych znacznej miąższości. Zwraca uwagę duża liczba obiektów odkrytych na stanowisku (ponad 15 na 1 ar powierzchni), jak też znaczna głębokość – ponad 2 m (części z nich).

Przeprowadzone badania sondażowe pozwalają na wyróżnienie na terenie stanowiska następujących faz osadniczych.

1. Ślady osadnictwa pradziejowego, być może z okresu późnego paleolitu, reprezentowane przez pojedyncze zabytki krzemienne, wszystkie z krzemienia narzutowego, znalezione na złożu wtórnym. Na możliwość łączenia ich z paleolitem wskazuje stan zachowania powierzchni: silne zagładzenie i charakterystyczna patyna, a także pewne cechy technologiczne (faza I).

2. Ślady osadnictwa pradziejowego, prawdopodobnie związanego z neolitem i kulturą łużycką z młodszego okresu epoki brązu, reprezentowane przez znalezione – w obrębie warstwy ornej, nowożytnych warstw niwelacyjnych i wypełniskach młodszych obiektów – pojedyncze fragmenty ceramiki oraz odłupki krzemienne (faza II). Nie jest wykluczone, że część materiałów krzemianych, np. fragmenty wiórowych rdzeni z krzemienia świeciechowskiego, można wiązać z okresem mezolitu.

3. Osada z wczesnego średniowiecza, której pozostałości stanowią znalezione w obrębie wypełnisk młodszych obiektów fragmenty ceramiki datowanej na okres między końcem XI a drugą połową XIII w. Być może z osadą tą można wiązać również część pozabawionych materiałów obiektów ziemnych, w tym niektóre doły posłupowe (faza III).

4. Osada (folwark, dwór rycerski?) funkcjonująca od ok. połowy wieku XIV do końca wieku XV (faza IV). Z tą fazą osadniczą należy łączyć fragmentarycznie rozpoznany obiekt nr 23 oraz znalezione w jego obrębie, jak również w wypełniskach obiektów młodszych i warstwach niwelacyjnych zabytki ruchome, w tym monety, zespół militariów (ostrogi, strzemię, groty bełtów, strzał łuku i oszczepów) i innych przedmiotów metalowych. Ze względu na niewielki stopień rozpoznania, trudno jest określić charakter obiektu 23. Jest możliwe, że stanowi on pozostałość drewnianego podpiwniczzonego budynku wieżowego, w którego najniższej kondygnacji mógł znajdować się warsztat metalurgiczny lub kuźnia¹. Obiekt ten został zniszczony,

a jego relikty rozebrano, zasypując partię przyziemia, około połowy wieku XV.

5. Folwark funkcjonujący w wiekach XVI i XVII, być może jeszcze w wieku XVIII, powstały po likwidacji zabudowań średniowiecznych (faza V). Z fazą tą należy łączyć obiekty 22, 36 i 37, być może również niektóre inne o nieokreślonej chronologii, jak również liczne zabytki ruchome, w tym fragmenty naczyń, kafi i przedmiotów metalowych. Obiekt 22 (rozpoznany tylko częściowo), wkopany w warstwy zasypiskowe obiektu 23, a więc od niego młodszy, datowany ceramiką na wiek XVI, jest prawdopodobnie niewielką piwniczką w typie jamy zasobowej. Natomiast obiekty 36 i 37, również rozpoznane tylko częściowo, należy interpretować jako dolne partie (częściowo zagłębione w ziemię) budynków gospodarczych (obiekt 36) i mieszkalnych funkcjonujących między początkiem (pierwszą połową?) wieku XVI a połową (końcem?) wieku XVII, może nawet jeszcze w początkach wieku XVIII.

6. Folwark istniejący w wieku XIX i XX (faza VI). Z tą fazą osadniczą można łączyć 26 obiektów odkrytych w trakcie obecnych badań, z pewnością większość obiektów niedatowanych oraz zachowane na powierzchni pozostałości dawnej zabudowy folwarcznej, w tym piwnice.

7. Warstwy rozbiórkowo-niwelacyjne i poziomy użytkowe współczesne, powstałe po likwidacji większości zabudowań folwarcznych i wzięciu części terenu pod uprawę (faza VII).

W trakcie badań pozyskano ponad 3500 fragmentów ceramiki, około 60 fragmentów kafi, 20 zabytków krzemianych, ponad 300 przedmiotów metalowych, w tym prawie 50 monet, fragmenty glazurowanych płytek posadzkowych i cegieł, pojedyncze wyroby z innych surowców (bursztyn, kość, szkło) oraz liczny materiał kostny zwierzęcy. Pełna analiza całości zabytków ruchomych wraz z ich powiązaniem z poszczególnymi wyróżnionymi na stanowisku fazami osadniczymi na obecnym etapie nie jest możliwa, w związku z tym ograniczymy się do przedstawienia jedynie informacji ogólnych na ich temat².

MATERIAŁY KRZEMIENNE

Wszystkie znalezione w trakcie badań materiały krzemienne odkryte zostały na złożu wtórnym, w obrębie warstw późnośredniowiecznych i nowożytnych.

¹ Kontynuujący badania na stanowisku dr hab. Andrzej Rozwałka zaproponował inną interpretację funkcji tego obiektu.

² Materiały ruchome z prezentowanych badań oraz późniejszych, prowadzonych przez dr hab. A. Rozwałkę winny stać się przedmiotem łącznego całościowego opracowania. Dotychczas opracowano i oddano do publikacji jedynie zespół militariów i elementów oporzędzenia jeździeckiego (M. Florek 2006).

W większości są to okruchy, odłupki i odłupki retuszowane z krzemieni narzutowego, świeciechowskiego, czekoladowego i pasiastego. Część z nich nosi na powierzchni ślady patyny i silnego zagładzenia wodnego lub eolicznego, co sugeruje możliwość ich wiązania z okresem starszego paleolitu.

CERAMIKA

CERAMIKA PRADZIEJOWA

Odkryto tylko 4 mało charakterystyczne fragmenty ceramiki pradziejowej, prawdopodobnie należące do kultury łużyckiej. Wszystkie znalezione zostały na złożu wtórnym, tym niemniej poświadczają one jakąś formę użytkowania tego terenu w epoce brązu bądź okresie halsztackim.

CERAMIKA WCESNOŚREDNIOWIECZNA

W trakcie badań znaleziono 22 fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej, lepionej na kole metodą ślizgowo-taśmową i obtaczanej, wykonane z glin barwy brunatnej, z domieszką drobnoziarnistego tłucznia i piasku, zdobioną ornamentem linii poziomych i fałstych, lub ich kombinacjami. Wszystkie znalezione zostały na złożu wtórnym, w obrębie wypełnisk obiektów późnośredniowiecznych i młodszych. Ze względu na niewielkie rozmiary fragmentów, nie jest możliwe odtworzenie formy naczyń z których pochodzą. Biorąc pod uwagę cechy technologiczne i zdobnictwo, znalezioną ceramikę wczesnośredniowieczną można ramowo datować na okres między końcem XI a połową lub trzecią ćwiercią XIII wieku.

CERAMIKA PÓZNOŚREDNIOWIECZNA I NOWOŻYTNA

W tej grupie ceramiki wyróżniono 5 kategorii technologiczno-surowcowych:

- 1) ceramika tradycyjna, z glin brunatnych, podobnych do stosowanych w ceramice wczesnośredniowiecznej, lecz wykonana metodą toczenia;
- 2) ceramika z glin białych, kaolinowych;
- 3) ceramika siwa, z glin żelazistych, wypalana w atmosferze redukcyjnej;
- 4) ceramika z glin czerwonych, żelazistych, wypalana w atmosferze utleniającej; w grupie tej mieści się również tzw. ceramika pseudomajolikowa;
- 5) kamionka.

Pierwsza grupa technologiczno-surowcowa reprezentowana jest przez 32 egzemplarze, grupa druga (ceramika „biała”) przez ponad 1700 fragmentów, grupa trzecia (ceramika „siwa”) przez prawie 1550 fragmentów, grupa czwarta (ceramika „czerwona”) przez

prawie 140 fragmentów naczyń. Ponadto znaleziono 2 fragmenty naczyń kamionkowych.

Ceramika ta (z wyłączeniem „kamionki”), bez względu na rodzaj użytego surowca i technikę wypału, reprezentuje następujące formy naczyń: 1. pucharki i kubki (ryc. 9: 4, 10); 2. dzbany (ryc. 9: 5, 8); 3. garnki esowate, z największą wydętością brzuśca umieszczoną powyżej 1/2 wysokości naczynia, z taśmowatymi uchami lub bez (ryc. 9: 9, 11, 13, 14); 4. talerze i płytkie miski (ryc. 9: 7, 12); 5. patelnie na nóżkach (ryc. 10: 1); 6. głębokie miski (ryc. 10: 2); 7. pokrywki.

Naczynia są zdobione ornamentyką rytą, stempelkową, malowaniem brązowym lub czarną farbą (przede wszystkim ceramika grupy 2, sporadycznie również grupy 4), pokrywaniem z obu lub tylko jednej strony glazurą (zieloną, żółtą lub brązową) bądź połączeniami tych technik. W wypadku ceramiki „siwej” dodatkowo występuje zdobienie metodą wyświecania niektórych partii powierzchni lub motywów ornamentacyjnych. Odrębną kategorię jeśli chodzi o zdobnictwo reprezentuje tzw. ceramika pseudomajolikowa, stosunkowo nieliczna na stanowisku.

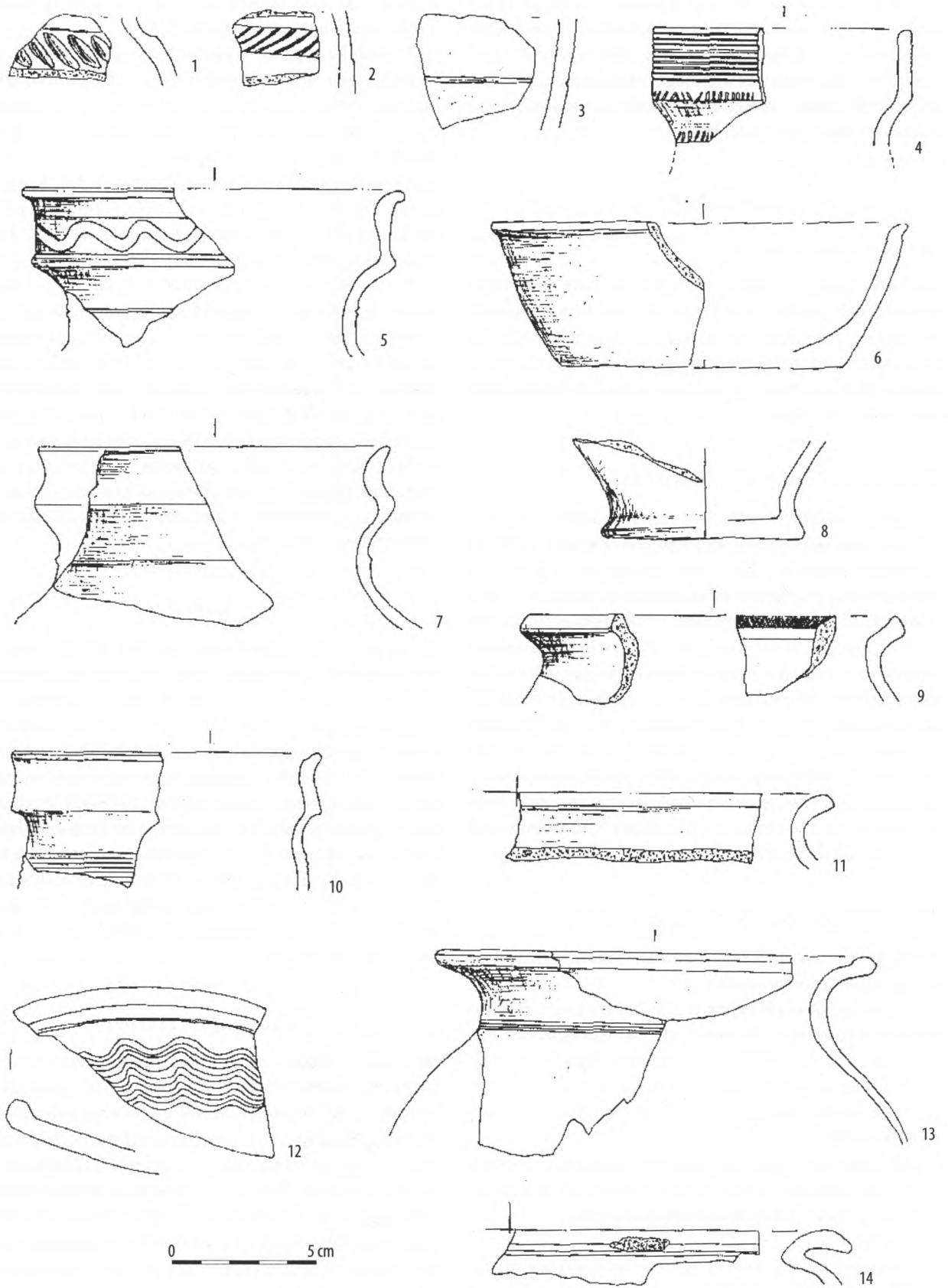
KAFLE

Na stanowisku znaleziono prawie 60 fragmentów, w większości niewielkich, kafli piecowych. Wykonane są z glin białych i czerwonych. Jeden fragment kafła pochodzi z tzw. kafła garnkowego, pozostałe fragmenty z kafli formowanych w matrycach, zdobionych ornamentyką plastyczną, najczęściej stylizowanymi motywami roślinnymi. Część fragmentów kafli pochodzących z partii licowych nosi ślady glazury. Na podstawie form ornamentów kafle formowane w matrycach można datować na koniec wieku XVI i wiek XVII (ryc. 10: 3-8). Większość na licach ma ślady gliny, co wskazuje na ich długie użytkowanie i przeróbki pieców w których funkcjonowały.

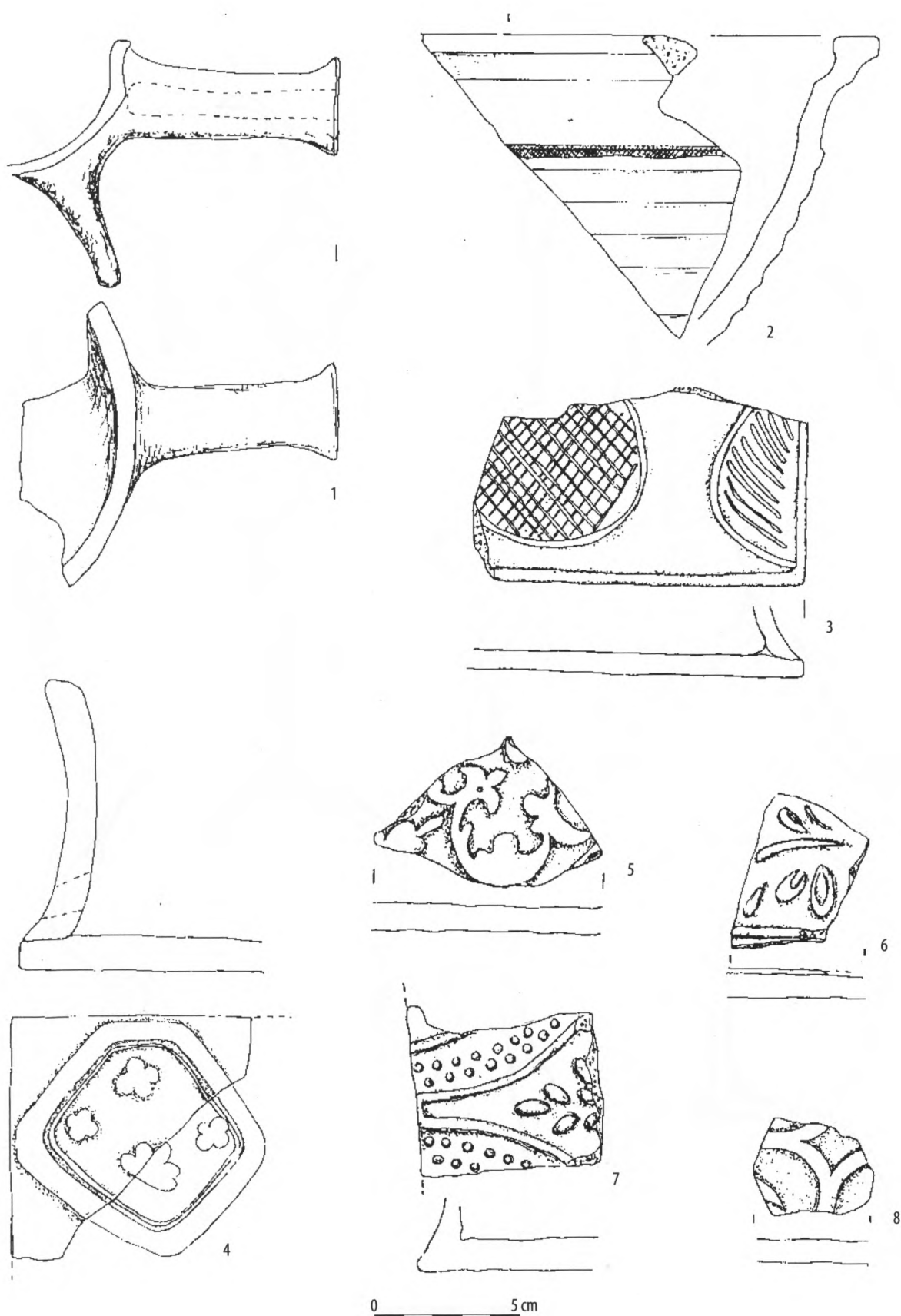
ZABYTKI METALOWE

W trakcie badań, przede wszystkim w obrębie obiektu 23 znaleziono blisko 300 przedmiotów metalowych, w tym ok. 50 monet – określonych wstępnie jako denary jagiellońskie. Ich pełna analiza będzie możliwa po przeprowadzeniu konserwacji. Najlicniejszą grupę znalezisk stanowią różnego rodzaju gwoździe oraz okucia i inne elementy drzwi (i być może okien). Na szczególną uwagę, poza monetami, zasługuje odkryty w obiekcie nr 23 zespół późnośredniowiecznych militariów i elementów oporządzenia końskiego, w tym: 5 ostróg (ryc. 11: 1-5), strzemię (ryc. 12: 1), ostrze oszczepu (ryc. 12: 2), jelec kordu bądź sztyletu (ryc. 12: 3), 2 belty kusz (ryc. 12: 5, 6), półfabrykaty grotów strzał

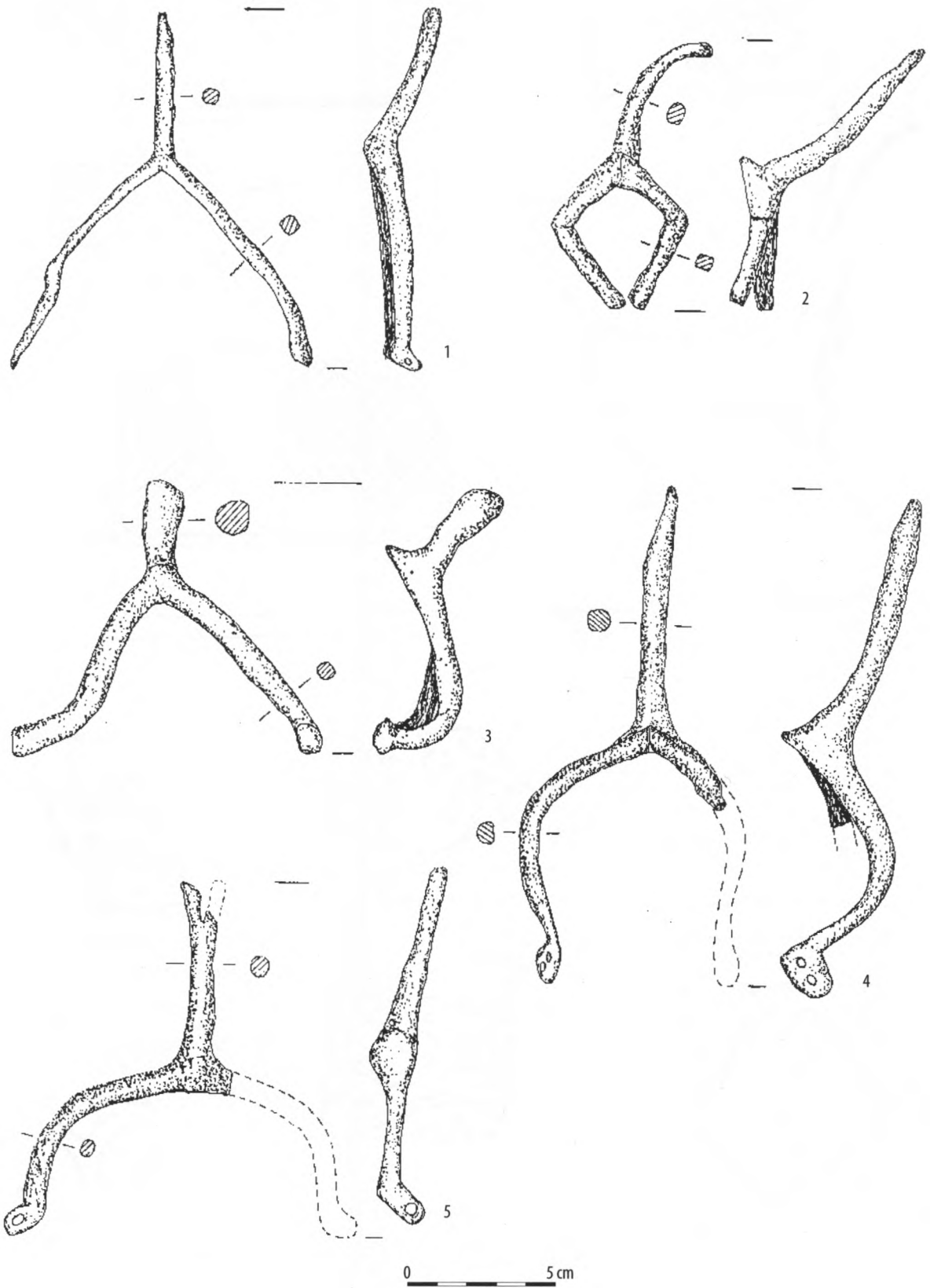

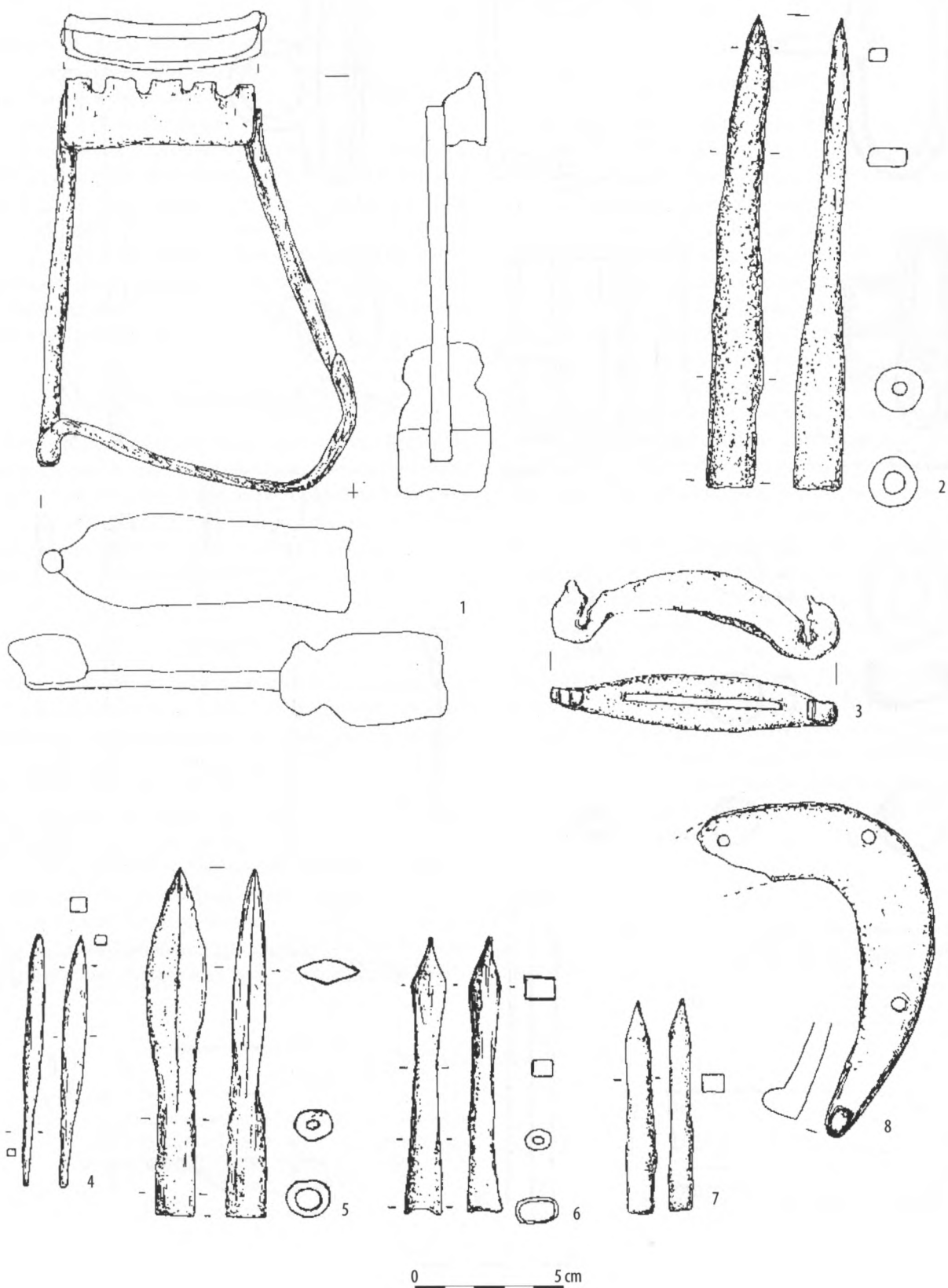
Ryc. 9. Suchynia, pow. Kraśnik, stan. 11. Wybór ceramiki: 1-3, 5-8, 10, 14 – późnośredniowiecznej; 4, 9, 11-13 – nowożytnej. Rys. M. Florek.

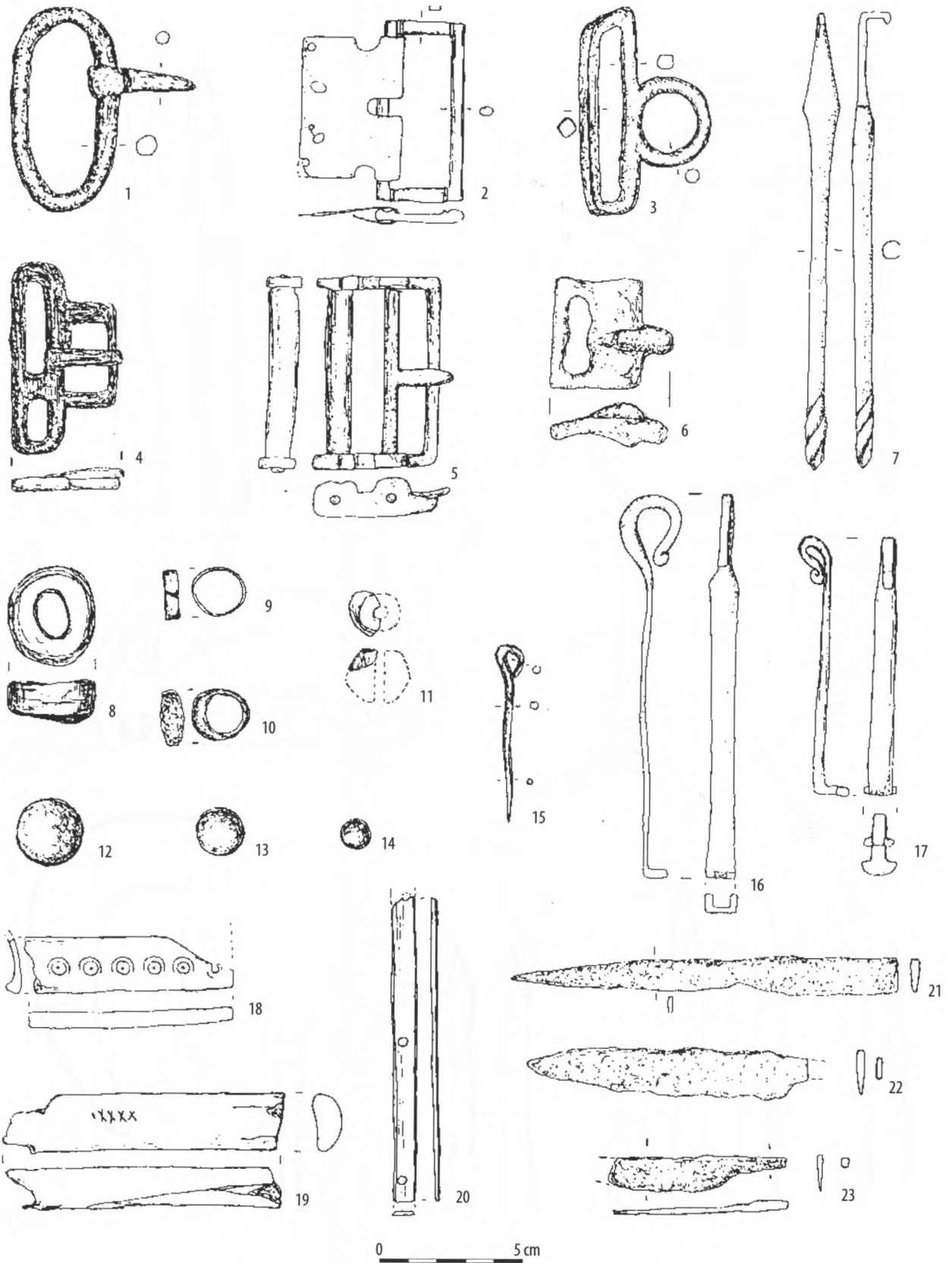
Ryc. 10. Suchynia, pow. Kraśnik, stan. 11. Wybór zabytków: 1 – fragment patelni na nóżkach; 2 – fragment miski (XVI w.); 3-8 – fragmenty kafli późnorenesansowych i barokowych. Rys. M. Florek.

Ryc. 11. Suchynia, pow. Kraśnik, stan. 11. Wybór zabytków metalowych: 1-5 – ostrogi średniowieczne. Rys. M. Florek.

Ryc. 12. Suchyń, pow. Kraśnik, stan. 11. Wybór zabytków metalowych: 1 – strzemień; 2 – grot włóczni; 3 – jelec sztyletu (kordu); 4-7 – groty i belty strzał; 8 – podkowa. Rys. M. Florek.

Ryc. 13. Suchyń, pow. Kraśnik, stan. 11. Wybór zabytków: 1-6 – klamry i sprzączki; 7 – wiertło; 8-10 – pierścienie; 11 – paciorek; 12 – kula do garłacza; 13, 14 – kulki; 15 – szpila; 16, 17 – klucze; 18 – fragment oprawki noża (?); 19 – kość z nacięciami; 20 – fragment okładziny (?); 21-23 – noże /1-7, 9, 10, 15-17, 21-23 – żelazo; 11 – bursztyn; 12 – kamień; 8, 13, 14 – szkło; 18-20 – kość/. Rys. M. Florek.

lub bełtów kusz (ryc. 12: 4, 7), klamry do pasa lub popręgów końskich (ryc. 13: 1-6), noże (ryc. 13: 21-23). Ostrogi, groty i strzemię można datować na 2 połowę wieku XIV i wiek XV. Jest to największy zespół militariów i elementów wyposażenia jeździeckiego z późnego średniowiecza znaleziony w ostatnich kilkudziesięciu latach na Lubelszczyźnie.

Wśród innych zabytków metalowych na uwagę zasługują dwa pierścienie metalowe (ryc. 13: 14, 15), klucze (ryc. 13: 7, 8), wiertło (ryc. 13: 17), półkosek, i tzw. dynarek, czyli podstawka pod garnek. Reprezentują one, podobnie jak elementy okuć, formy bardziej długotrwałe, ale ze względu na kontekst w jakim zostały znalezione, powinny być również związane z okresem późnego średniowiecza.

ZABYTKI Z INNYCH SUROWCÓW

Wśród znalezionych zabytków z innych surowców, do najciekawszych należą przepalony pierścień szklany (ryc. 13: 16), fragmenty kościanych okładzin i oprawek (ryc. 13: 18, 20), kości z nacięciami (ryc. 13: 19) i przewierconymi otworkami, kamienna kula do garłacza (ryc. 13: 11) i szklane kulki do gry (ryc. 13: 12, 13).

ANALIZA

Przeprowadzone badania potwierdziły istnienie na stanowisku reliktyw osadnictwa pradziejowego, średniowiecznego i nowożytnego, w tym obiektów ziemnych i towarzyszących im nawarstwień kulturowych wstępnie określonych jako pozostałość późnośredniowiecznego folwarku lub dworu rycerskiego z XIV-XV wieku, przekształconego w wieku XVI. Szczególną wartość ma odkryty skarb monet oraz zespół późnośredniowiecznych militariów. Biorąc pod uwagę względy konserwatorskie i naukowe zdecydowano o podjęciu na stanowisku II etapu badań archeologicznych, to jest wyprzedzających badań ratowniczych o charakterze szero-

kopłaszczyznowym, obejmujących przede wszystkim jego północną część, w sąsiedztwie już zrealizowanych wykopów nr 3, 7, 9 i 10³.

ZAKOŃCZENIE

Przeprowadzone badania sondażowo-weryfikacyjne 5 stanowisk archeologicznych w Suchyni, zlokalizowanych na terenie planowanego zbiornika wodnego na rzece Wyżnicy wykazały słuszność zastosowanej metody prowadzenia archeologicznych wyprzedzających badań ratowniczych, polegającej na rozdzieleniu jej na dwa etapy: badania sondażowo-weryfikacyjne (etap I) i właściwe badania ratownicze z zastosowaniem wykopów szerokoprzestrzennych. Wyeliminowanie z drugiego etapu badań stanowisk zniszczonych, „pozornych” lub z bardzo niewielkim materiałem zabytkowym wyłącznie w warstwie ornej, pozwoliło na skoncentrowaniu działań archeologiczno-konserwatorskich na stanowisku Suchynia 11. Odkrycie na tym stanowisku pozostałości osadnictwa późnośredniowiecznego z połowy XIV i XV wieku w postaci reliktyw obiektów mieszkalnych lub gospodarczych (obiekt 23, być może niektóre inne), towarzyszących im warstw kulturowych, rozbiórkowych i niwelacyjnych, oraz bogatego zespołu zabytków ruchomych, w tym monet i militariów, wstępnie interpretowanego jako pozostałość folwarku (dworu ?) rycerskiego, było bezsprzecznie najbardziej interesującym efektem przeprowadzonych badań. Bliższe określenie charakteru tej fazy osadniczej, jak również jej przekształceń w nowożytny folwark będzie możliwe po opracowaniu całości materiałów, łącznie z uzyskanymi w trakcie II etapu badań ratowniczych.

³ Badania takie w lipcu i sierpniu 2004 r. prowadził zespół w skład którego wchodził dr hab. A. Rozwałka, mgr S. Sadowski i mgr Piotr Łuczkiwicz.

LITERATURA

- Florek Marek
2006 *Militaria z późnośredniowiecznego folwarku rycerskiego w Suchyni, gm. Kraśnik, woj. lubelskie*. Acta Militaria Mediaevalia 2, Sanok, s. 165-169.

MAREK FLOREK, SYLWESTER SADOWSKI

**REPORT ON VERIFICATION-SONDAGE INVESTIGATIONS LED BY THE INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY
AT THE MARIA CURIE-SKŁODOWSKA UNIVERSITY AT ARCHAEOLOGICAL SITES SITUATED IN THE AREA
OF PLANNED WATER STORAGE ON THE WYŻNICA RIVER IN SUCHYNIA LOCALITY, KRAŚNIK DISTRICT**

SUMMARY

Rescue excavations in the zone of proposed localization of an artificial water reservoir on the Wyżnica river were undertaken in order of the Kraśnik Municipal Government Office. According to conservator's instructions, they were to realize in two stages: phase I – verification-sondage excavations of known archaeological sites, in the purpose to definite their character, limits and state of preservation; phase II – pre-investment saving investigations of selected sites.

The verification-sondage archaeological earthworks were taken over 5 sites located on the territory designed for planned storage on the Wyżnica river: Suchynia site 7, 8, 9, 10 and 11, each of an area from 1 are to approximately 50 ares and representing from one to four settlement phases, with the predominance of the Lusatian culture, later from the early Middle Ages and Middle Ages periods and the modern times (fig. 1). The field surveys were carried out in October 2003 and in April-May 2004 – totally 6 weeks of field researches. Sites 7-9 and 11 in Suchynia were examined practicing sondage trenches and probing boreholes, whereas Suchynia site 10 which area is not yet purchased, was probed by a series of boreholes.

Suchynia sites numbered 7, 8 and 10 yielded only rare traces of people colonization from various ages and, what moreover,

at least some of them were recorded as secondarily deposited. On the other hand, Suchynia site 10, in section impended by building of water reservoir, is wholly damaged by already earlier earthworks and levelling processes. At Suchynia site 9 there were uncovered 8 objects, dating back to varied ages, in this 5 (feature 4-8) being presumably late medieval grave pits but unfortunately bone remains didn't preserve.

The most interesting effects were obtained during the exploration of Suchynia site 11 where subsisting of relics of some prehistoric, early medieval, medieval and modern settlement was ascertained, in this a semi-underground structure and associated cultural deposits, preliminary designated as remnants of a late medieval grange or chivalry estate dated to the 14th-15th century, probably rebuilt in the 16th century. Especially noteworthy there are both a hoard of Jagellonian coins and a collection of late medieval military accessories (spurs, stirrups, spearheads and so forth).

In accordance with conclusions attained from realized investigations, with regard to conservator's and scientific conditions, to the next stage of rescue excavations (phase II) there was pointed only Suchynia site 11. Instead, the others will be the subject of watching briefs during earthmoving operations.

Dr Marek Florek
Instytut Archeologii UMCS
Pl. M. Curie-Skłodowskiej 4
20-031 Lublin
gflorek@wp.pl

Mgr Sylwester Sadowski
Instytut Archeologii UMCS
Pl. M. Curie-Skłodowskiej 4
20-031 Lublin
sylwestersadowski@o2.pl